

Registrering av riksdagsledamöternas
åtaganden och ekonomiska intressen

ISSN 1651-6885
ISBN 91-85050-80-6

Riksdagstryckeriet, Stockholm, 2006

Till riksdagsstyrelsen

Riksdagsstyrelsen beslutade den 23 november 2005 att tillsätta en utredare med uppdrag att utvärdera och se över lagen (1996:810) om registrering av riksdagsledamöters åtaganden och ekonomiska intressen. Samma dag förordnades justitierådet Per Virdesten som utredare för detta uppdrag.

Biträdande kammarsekreteraren Per Persson och juristen i riksdagsförvaltningen Janini Edvinsson har varit experter i utredningen.

Sekreterare har varit utredaren vid centralkansliet Thomas Ordeberg.

Utredningen får härmed överlämna betänkandet Registrering av riksdagsledamöternas åtaganden och ekonomiska intressen. Uppdraget är därmed slutfört.

Stockholm den 28 april 2006

Per Virdesten

/Thomas Ordeberg

Innehållsförteckning

Till riksdagsstyrelsen.....	3
Innehållsförteckning.....	4
Sammanfattning.....	7
1 Lagtext.....	9
1.1 Förslag till lag om registrering av riksdagsledamöternas åtaganden och ekonomiska intressen.....	9
1.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument.....	12
1.3 Förslag till lag om ändring i lagen (2001:181) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet.....	13
2 Inledning.....	14
3 Regelverket för registrering av riksdagsledamöters åtaganden och ekonomiska intressen.....	15
3.1 Bakgrund.....	15
3.2 Lagens huvudsakliga innehåll.....	17
3.3 Frågan om obligatorisk registrering.....	18
4 Andra register över åtaganden och ekonomiska intressen.....	20
4.1 Inledning.....	20
4.2 Finansinspektionens insynsregister.....	22
4.3 Myndigheter under regeringen.....	23
4.4 Regeringen och Regeringskansliet.....	24
4.5 Riksbanken, Riksrevisionen och AP-fonderna.....	25
5 Registrering av parlamentsledamöters åtaganden och ekonomiska intressen: En internationell utblick.....	28
5.1 Danmark.....	28
5.2 Finland.....	29
5.3 Norge.....	30
5.4 Island.....	31
5.5 Tyskland.....	32
5.6 England.....	33
5.7 Europaparlamentet.....	37
5.8 Sammanfattning.....	38
6 Ändamålet med registret.....	39
7 Uppgifterna i registret.....	42
7.1 Ledamöternas synpunkter på omfattningen av uppgifter i registret.....	42
7.2 Antalet anmälningar per registerpost.....	43
7.3 Möjligheter att inhämta information från andra register.....	46
7.4 Överväganden och förslag.....	48
7.5 Integritetsaspekter.....	52
8 Frågan om obligatorisk registrering.....	56

9 Den praktiska hanteringen av registret.....	58
9.1 Det nuvarande systemet för registrering.....	58
9.2 Ledamöternas synpunkter på registret och registerhanteringen.....	59
9.3 Kammarkansliets synpunkter på registerhanteringen.....	59
9.4 Överväganden och förslag.....	61
10 Författningskommentar.....	69
10.1 Förslag till lag om registrering av riksdagsledamöternas åtaganden och ekonomiska intressen.....	69
10.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument.....	72
10.3 Förslag till lag om ändring i lagen (2001:181) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet.....	73
<i>Bilaga 1</i>	
Utredningsdirektiv.....	74
<i>Bilaga 2</i>	
Enkät svar.....	79
<i>Bilaga 3</i>	
Informationsmaterial.....	91
<i>Bilaga 4</i>	
Anmälningsblankett.....	93

Sammanfattning

I betänkandet föreslås en ny ordning för registreringen av uppgifter om riksdagsledamöternas åtaganden och ekonomiska intressen. Förslaget innebär att

- registreringen görs obligatorisk för samtliga ledamöter,
- vissa uppgifter skall registreras genom kammarkansliets försorg,
- vissa uppgifter skall anmälas till registret av ledamöterna själva,
- den praktiska hanteringen förenklas och automatiseras i viss utsträckning.

Uppgifterna i registret

Enligt 5 § lagen (1996:810) om registrering av riksdagsledamöters åtaganden och ekonomiska intressen skall registret ge en samlad information om riksdagsledamöters åtaganden och ekonomiska intressen i den omfattning som är motiverad av ett befogat allmänt intresse. Den nuvarande lagens 10 § innehåller en uppräkningslista av vilka uppgifter som skall anmälas av de personer som valt att ansluta sig till registret.

Utredningen har undersökt huruvida den nuvarande omfattningen av de uppgifter som skall ingå i registret är ändamålsenlig och lämplig, och därvid även övervägt om andra eller ytterligare uppgifter bör ingå. Bedömningen av vilka uppgifter som skall omfattas av registreringsplikt har gjorts utifrån en avvägning mellan å ena sidan det allmänna intresset av insyn i förekomsten av ledamöters sidointressen och sidouppdrag samt å andra sidan ledamöternas berättigade krav på hänsyn till den personliga integriteten. Dessutom har utredningen undersökt möjligheterna att införa mer automatiska rutiner för att hämta in information från andra register, t.ex. genom kammarkansliets försorg. Utredningen har även undersökt de regler och system för registrering av ledamöters åtaganden och ekonomiska intressen som finns i parlamenten i de nordiska länderna, England, Tyskland och i Europaparlamentet samt jämfört vilka uppgifter som är registreringspliktiga enligt dessa regelverk.

Utredningen föreslår en ny lag om registrering av riksdagsledamöternas åtaganden och ekonomiska intressen. Enligt lagen skall registret ge en samlad information om riksdagsledamöternas åtaganden och ekonomiska intressen i den omfattning som är motiverad av ett befogat allmänt intresse. Ändamålet med registret är således oförändrat i förhållande till nuvarande lag. Den nya lagen innehåller dock inte en uppräkningslista av registreringspliktiga uppgifter som den nuvarande lagen har. I stället föreslås en ordning där vissa uppgifter antecknas i registret av riksdagens kammarkansli. Några av dessa uppgifter föreslås bli överförda till registret genom automatiska rutiner. Vissa uppgifter anmäls till registret av den berörde ledamöten efter en bedömning av ledamöten själv.

De uppgifter som antecknas i registret genom kammarkansliets försorg inhämtas från andra register hos VPC, Skatteverket och Bolagsverket utan medverkan av den berörde ledamoten. På detta sätt registerförs uppgifter om innehav av finansiella instrument inom VPC-systemet (aktier i avstämningsbolag m.m.), innehav av andra delägarätter i juridiska personer som bl.a. andel i investeringsfond (aktiefond) samt styrelseuppdrag i aktiebolag, handelsbolag, ekonomisk förening eller ideell förening med syfte att främja medlemmarnas ekonomiska intressen och slutligen revisorsuppdrag i aktiebolag.

Utöver de uppgifter som förs in i registret av kammarkansliet, skall varje ledamot till registret anmäla sådana uppgifter om åtaganden och ekonomiska intressen som omfattas av ett befogat allmänt intresse. Det ankommer på varje enskild ledamot att bedöma huruvida en viss uppgift omfattas av ett sådant intresse.

Obligatorisk registrering

Utredningen har övervägt förutsättningarna för att införa ett obligatoriskt register. Utredningen har därvid, med beaktande av å ena sidan det allmänna intresset av insyn i och information om riksdagsledamöternas åtaganden och ekonomiska intressen samt å andra sidan ledamöternas berättigade krav på hänsyn till den personliga integriteten, funnit att registreringen bör vara obligatorisk för samtliga ledamöter.

Den praktiska hanteringen av registret

Utredningen har gjort en översyn av det nuvarande systemet för anmälan till och hantering av registret, och därvid låtit undersöka registerhanteringen, den information som finns tillgänglig om registret och instruktionerna för anmälan och lämnande av uppgifter till registret. Med utgångspunkt i denna översyn har utredningen övervägt lämpliga förändringar.

Utredningen föreslår att bättre information om registret ges till ledamöterna i samband med att de påbörjar sitt uppdrag. Dessutom bör en påminnelse, med information om möjligheten att ändra uppgifter i registret, skickas till ledamöterna två gånger årligen. Den blankett som används vid anmälan av uppgifter till registret bör göras mer överskådlig genom att inte räkna upp olika registreringspliktiga uppgifter. Utredningen föreslår därutöver att en ledamot som tidigare anmält sig till registret, och som efter att ha återvalts inte inkommer med nya uppgifter, bör kunna kvarstå i registret med de tidigare anmälda uppgifterna.

1 Lagtext

Utredningen har följande förslag till lagtext.

1.1 Förslag till lag om registrering av riksdagsledamöternas åtaganden och ekonomiska intressen

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelser

1 § Riksdagsförvaltningen får med hjälp av automatisk databehandling föra ett register för det ändamål som anges i 3 §.

Riksdagsförvaltningen är personuppgiftsansvarig för den behandling av personuppgifter som utförs enligt denna lag.

2 § Vad som i lagen sägs om ledamot gäller även beträffande ersättare för talman eller för statsråd samt annan ersättare som utövar uppdrag som ledamot och som beräknas tjänstgöra under minst tre månader i följd.

En registrerad har inte rätt att motsätta sig sådan behandling som är tillåten enligt denna lag.

Ändamål

3 § Registret skall ge en samlad information om riksdagsledamöternas åtaganden och ekonomiska intressen i den omfattning som är motiverad av ett befogat allmänt intresse.

Registrering och anmälan av uppgifter

4 § Riksdagsförvaltningen skall i registret anteckna uppgifter om

- ledamöternas innehav av finansiella instrument som kontoförs hos en central värdepappersförvarare enligt lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument,
- ledamöternas innehav av delägarätter enligt 48 kap. 2 § inkomstskattelagen (1999:1229),
- ledamöternas uppdrag som styrelseledamot i aktiebolag, handelsbolag, ekonomisk förening eller ideell förening med syfte att främja medlemmarnas ekonomiska intressen och
- ledamöternas uppdrag som revisor i aktiebolag.

En central värdepappersförvarare, Bolagsverket och Skatteverket får till registret lämna ut uppgifter enligt första stycket. Uppgifterna får lämnas ut genom automatisk databehandling.

5 § Varje riksdagsledamot skall till registret anmäla sådana uppgifter om åtaganden och ekonomiska intressen som enligt ledamotens bedömning omfattas av ett befogat allmänt intresse. Ledamöterna behöver dock inte anmäla sådana uppgifter som antecknas i registret av riksdagsförvaltningen enligt 4 §.

6 § En anmälan om registrering enligt 5 § skall göras skriftligen till riksdagens kammarkansli. Anmälan skall göras inom fyra veckor från det att riksdagen sammanträtt första gången efter ett val eller från den senare tidpunkt då uppdraget som riksdagsledamot påbörjades.

Nya uppgifter eller ändringar av uppgifter skall anmälas skriftligen inom fyra veckor efter det att de uppkommit.

Registerinnehåll

7 § Registret skall innehålla uppgifter om ledamöternas namn, partibeteckning och valkrets samt de uppgifter som antecknats i registret enligt 4 § och anmälts till registret enligt 5 §.

8 § För en ledamot som anmält att det inte förekommer någon uppgift att registrera utöver de uppgifter som registreras enligt 4 § skall registret innehålla en anteckning om det.

Sökbegrepp

9 § Som sökbegrepp får användas endast en ledamots namn.

Gallring

10 § Uppgifterna om den som lämnar sitt uppdrag skall tas bort ur registret. Vid registrering av förändringar av i registret antecknade förhållanden skall de tidigare uppgifterna tas bort ur registret.

11 § Uppgifter som har tagits bort ur registret skall arkiveras enligt arkivlagen (1990:782).

Rättelse och skadestånd

12 § Bestämmelserna i personuppgiftslagen (1998:204) om rättelse och skadestånd gäller vid behandling av personuppgifter enligt denna lag.

Denna lag träder i kraft den...

1.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 3 § lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument skall ha följande lydelse.

3 §

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Om Finansinspektionen behöver uppgifter för övervakningen av att bestämmelserna i lagen (2005:377) om straff för marknadsmissbruk vid handel med finansiella instrument följs eller åklagare finner anledning att anta att brott enligt samma lag har begåtts eller Finansinspektionen finner anledning att anta att en bestämmelse i lagen (2000:1087) om anmälningsskyldighet för vissa innehav av finansiella instrument har överträtts, skall den centrala värdepappersförvararen på begäran lämna inspektionen eller åklagaren besked om ett avstämningsregisters innehåll i den omfattning det har anknytning till tillsynen eller överträdelsen. Beskedet skall lämnas utan avgift. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, Finansinspektionen får meddela närmare föreskrifter om hur skyldigheten att lämna sådana besked till inspektionen skall fullgöras.

Regeringen får föreskriva att Finansinspektionen skall ha terminalåtkomst till avstämningsregistren för inhämtande av uppgifter som avses i första stycket och som har anknytning till ett ärende hos inspektionen.

Uppgifter som skall anmälas enligt 4 § lagen (2000:1087) om anmälningsskyldighet för vissa innehav av finansiella instrument får genom automatisk databehandling lämnas ut till det insynsregister som förs enligt 9 § samma lag.

Uppgifter som skall antecknas enligt 4 § lagen (2000:1087) om registrering av riksdagsledamöternas åtaganden och ekonomiska intressen får genom automatisk databehandling lämnas ut till det register som förs enligt 1 § samma lag.

Denna lag träder i kraft den...

1.3 Förslag till lag om ändring i lagen (2001:181) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet

Härigenom föreskrivs att 1 kap. 5 § lagen (2001:181) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet skall ha följande lydelse.

5 §

Nuvarande lydelse

Uppgifter får behandlas för tillhandahållande av information som behövs i författningsreglerad verksamhet hos någon annan än Skatteverket för

1. fastställande av underlag för samt redovisning, bestämmande, betalning och återbetalning av skatter eller avgifter,
2. utsökning och indrivning,
3. att utgöra underlag för beslut och kontroll av bidrag och andra stöd,
4. pensionsberäkning,
5. tillsyn och kontroll samt lämplighets- och tillståndsprövning och annan liknande prövning, *och*
6. aktualisering och komplettering av uppgifter om fastigheter i andra myndigheters register.

Föreslagen lydelse

Uppgifter får behandlas för tillhandahållande av information som behövs i författningsreglerad verksamhet hos någon annan än Skatteverket för

1. fastställande av underlag för samt redovisning, bestämmande, betalning och återbetalning av skatter eller avgifter,
2. utsökning och indrivning,
3. att utgöra underlag för beslut och kontroll av bidrag och andra stöd,
4. pensionsberäkning,
5. tillsyn och kontroll samt lämplighets- och tillståndsprövning och annan liknande prövning,
6. aktualisering och komplettering av uppgifter om fastigheter i andra myndigheters register, *och*

7. registrering av uppgifter enligt lagen (0000:000) om registrering av riksdagsledamöternas åtaganden och ekonomiska intressen.

Denna lag träder i kraft den...

2 Inledning

Utredningens uppdrag har enligt de av riksdagsstyrelsen beslutade direktiven 029-944-05/06 varit att utvärdera och se över lagen (1996:810) om registrering av riksdagsledamöters åtaganden och ekonomiska intressen. Utredningsdirektiven finns i bilaga 1.

I uppdraget har ingått att undersöka om den nuvarande omfattningen av de uppgifter som skall ingå i registret är ändamålsenlig och lämplig och att undersöka om det är möjligt att införa mer automatiska rutiner för att hämta in uppgifter ur olika register. Dessutom har utredningen haft att överväga bättre och mer lättillgängliga instruktioner för användningen av systemet, och även förutsättningarna för att införa ett obligatoriskt register.

I direktiven slås fast att det inte finns någon anledning att ifrågasätta behovet av ett register över riksdagsledamöternas åtaganden och ekonomiska intressen. Inom ramen för denna utvärdering och översyn har det därför främst varit fråga om att analysera hur det nuvarande registret fungerar och lämna förslag till hur det kan förbättras.

Utredningen har låtit utföra en enkät, vari samtliga riksdagsledamöter tillfrågades om sina åsikter om ändamålet med registret, omfattningen av de uppgifter som registreras och det nuvarande systemet för rapportering av uppgifter till registret. Enkäten besvarades av 146 ledamöter. Frågorna och inkomna svar redovisas i bilaga 2.

Under utredningens gång har lägesrapporter lämnats till Ledamotsnära rådet.

3 Regelverket för registrering av riksdagsledamöters åtaganden och ekonomiska intressen

3.1 Bakgrund

Frågor om insyn i och registrering av riksdagsledamöters åtaganden och ekonomiska intressen har behandlats av riksdagen i olika sammanhang sedan slutet av 1980-talet. Motioner om insyn i politikernas privata ekonomiska förhållanden samt etikregler för politiker väcktes under riksmötena 1989/90 och 1990/91. I samband med att dessa motioner avstyrktes uttalade konstitutionsutskottet att en rad uppgifter som rör en persons ekonomiska förhållanden var offentliga enligt gällande lagstiftning och att några särbestämmelser för politiska beslutsfattare inte var motiverade (bet. 1989/90:KU12 s. 30) och att det ankom på partierna och ytterst väljarna att tillse att deras företrädare i olika valda församlingar utövar sina uppdrag på ett etiskt acceptabelt sätt (bet. 1990/91:KU1 s. 23).

Riksdagen återkom till frågan vid behandlingen av en motion väckt hösten 1992, varvid utskottet vidhöll sin tidigare uppfattning (bet. 1992/93:KU9 s. 7). Socialdemokraterna anförde i en reservation att register över parlamentsledamöters intressen fanns i ett flertal länder och att syftet med att skapa ett register främst var att klarlägga huruvida en ledamots förmögenhetsförhållanden kan innebära risk för lojalitetskonflikter.

Sedan motioner i frågan väckts under riksmötet 1993/94 behandlade konstitutionsutskottet återigen frågan under våren 1994. Det konstaterades att det fanns en bred uppslutning bakom tanken på att vissa uppgifter om ledamots ekonomiska intressen skulle registreras och hållas tillgängliga för allmänheten. Syftet med en sådan registrering borde enligt utskottets mening vara att öppet redovisa de olika bindningar och intressen som kan tänkas påverka det politiska uppdraget. Ett enigt utskott ansåg att riksdagen med anledning av motionerna skulle uppdraga åt riksdagens förvaltningskontor att utreda frågan och till riksdagen redovisa sina överväganden och förslag (bet. 1993/94:KU18 s. 48).

En parlamentarisk arbetsgrupp utsågs av talmannen, med uppgift att utifrån riksdagens beslut våren 1994 arbeta vidare med att utforma ett registreringssystem och därvid analysera och bedöma olika konsekvenser av systemet. Arbetsgruppen, som antog namnet Arbetsgruppen för utredning om registrering av ledamöternas ekonomiska intressen, fick till ordförande ett regeringsråd och skulle vara oförhindrad att även ta upp andra frågor av etiskt slag med anknytning till uppdraget som ledamot. I arbetsgruppen ingick en representant från varje parti utom Socialdemokraterna, som hade två representanter. Uppdraget redovisades till talmannen den 2 juni 1995, varvid ett särskilt yttrande avgavs av ledamoten från Moderaterna.

Arbetsgruppen föreslog att ett system för registrering av ledamöters ekonomiska intressen skulle skapas inom riksdagen. Sådan registrering skulle vara frivillig och omfatta ledamot, ersättare för statsråd och talman samt ersättare för ledamot, när ersättaren förväntas tjänstgöra minst åtta veckor i följd. Av reglerna för registret skulle framgå att ledamot som väljer att registrera sina ekonomiska intressen är skyldig att i sådant fall uppge samtliga registreringspliktiga intressen, dock utan angivande av belopp eller värden. Vidare ansåg arbetsgruppen att en översyn av systemet borde göras inför utgången av då löpande mandatperiod. Därutöver innehöll arbetsgruppens rapport en redovisning av gällande bestämmelser på området i Danmark, Norge och Finland.

Riksdagens förvaltningskontor överlämnade i en skrivelse den 5 oktober 1995, arbetsgruppens rapport till riksdagen för ställningstagande (1995/96:RFK2). Remissbehandling skedde därefter av förvaltningskontorets skrivelse jämte en inom konstitutionsutskottet upprättad promemoria från den 28 november 1995, innehållande förslag till lag om register över riksdagsledamöternas ekonomiska intressen och åtaganden.

Skrivelsen jämte tre med anledning därav väckta motioner behandlades av riksdagen under våren 1996 (bet. 1995/96:KU13). I motionerna yrkades bl.a. avslag på skrivelsen. Ett enigt utskott lade, efter hörande av Lagrådet, i betänkandet fram ett omarbetat förslag till lag om registrering av riksdagsledamöters åtaganden och ekonomiska intressen. Utskottet framhöll att registreringen, som är frivillig, är ett uttryck för en strävan mot större öppenhet kring uppdraget som riksdagsledamot. Enligt utskottet syftar registret till att ge en samlad information om ledamöters åtaganden och ekonomiska intressen i den omfattning som är motiverad av ett befogat allmänt intresse. Samtidigt hade, vid urvalet av vilka uppgifter som skall omfattas av registreringen, beaktats att otillbörliga intrång i enskilda ledamöters personliga integritet inte skall uppkomma.

Vidare gav utskottet sitt stöd till arbetsgruppens förslag om att en utvärdering av det nya systemet borde göras inför utgången av då löpande valperiod, för att ta till vara erfarenheter från de första åren och kunna genomföra nödvändiga justeringar och förbättringar så snart som möjligt.

Den nya lagen om registrering av riksdagsledamöters åtaganden och ekonomiska intressen (SFS 1996:810) trädde i kraft den 1 september 1996, och registreringsförfarandet började tillämpas fr.o.m. riksmötet 1996/97.

Den 17 januari 2006 fördelade sig antalet anmälningar till registret enligt följande:

Totalt anmälda	259 av 349
Socialdemokraterna	144 av 144
Moderaterna	12 av 55
Folkpartiet	36 av 48
Kristdemokraterna	15 av 33
Vänsterpartiet	20 av 28
Centerpartiet	21 av 22
Miljöpartiet	9 av 17
Obundna	2 av 2

3.2 Lagens huvudsakliga innehåll

Registreringen omfattar ordinarie ledamot, ersättare för talman och statsråd samt även annan ersättare som utövar uppdrag som ledamot, om denne beräknas tjänstgöra under minst tre månader i följd (2 §).

Anmälan till registret är frivillig, men när ledamot valt att anmäla sig till registret är denne skyldig att anmäla alla föreliggande registreringspliktiga uppgifter (4 §). Av detta följer även att ledamoten är skyldig att anmäla tillkommande eller ändrade uppgifter till registret (8 §). Ledamot kan dock när som helst skriftligen återkalla en anmälan om registrering (9 §).

Anmälan om registrering bör göras inom fyra veckor från det att riksdagen sammanträtt första gången efter ett val, eller från den senare tidpunkt då uppdraget som riksdagsledamot påbörjades (6 §). Möjligheten kvarstår dock för ledamot att göra anmälan även vid en senare tidpunkt (7 §).

De uppgifter som skall ingå i registret omfattar tio olika poster (10 §). Följande uppgifter skall registreras:

- Ägarintressen i företag, såsom aktier i aktiebolag och andelar i handelsbolag eller ekonomisk förening, förutsatt att värdet av ägarintresset överstiger två basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring (10 § 2 st. 1).
- Helt eller delvis ägande av näringsfastighet (10 § 2 st. 2).
- Avlönad anställning, som inte är av endast tillfällig karaktär (10 § 2 st. 3).
- Avtal av ekonomisk karaktär med tidigare arbetsgivare, såsom avtal om löne- eller pensionsförmån eller annan förmån som utgår under tid som omfattas av uppdraget som riksdagsledamot (10 § 2 st. 4).
- Avtal av ekonomisk karaktär med arbetsgivare eller uppdragsgivare, även om avtalet får effekt först efter det att uppdraget som riksdagsledamot upphört (10 § 2 st. 5).
- Inkomstbringande självständig verksamhet (som t.ex. lantbrukare, advokat, läkare, journalist) som bedrivs vid sidan av uppdraget som riksdagsledamot (10 § 2 st. 6).

- Styrelseuppdrag och uppdrag som revisor i aktieföretag, handelsbolag eller ekonomisk förening eller motsvarande utländsk juridisk person (10 § 2 st. 7).
- Styrelseuppdrag och uppdrag som revisor i ideell förening som har till syfte att främja medlemmarnas ekonomiska intressen (t.ex. facklig organisation, arbetsgivarorganisation eller näringslivsorganisation), i rörelsedrivande stiftelse eller motsvarande utländsk juridisk person (10 § 2 st. 8).
- Statligt, primärkommunalt och landstingskommunalt uppdrag som inte är av endast tillfällig karaktär (10 § 2 st. 9).
- Stadigvarande materiell förmån samt sekreterar- eller utredningshjälp som inte har betalats av ledamoten själv och som har anknytning till uppdraget som riksdagsledamot (10 § 2 st. 10).

Förekomsten av registreringspliktiga uppgifter skall registreras, dock inte i något fall med angivande av belopp eller värden.

Ledamot som inte har uppgifter att registrera kan, efter anmälan, få en anteckning om detta införd i registret (11 §).

Innan anmälda uppgifter får registreras skall i förekommande fall enskilda och juridiska personer samt offentliga organ som omfattas av vissa av de registreringspliktiga uppgifterna (uppgifter som faller inom 10 § 2 st. 3–5, 7, 8 och 10) beredas tillfälle att yttra sig över uppgifter som berör dem (12 §).

Lagens regler om gallring och arkivering föreskriver att uppgifterna skall utgå ur registret när en valperiod löpt ut. Uppgifter om den som under en valperiod lämnar sitt uppdrag eller återkallar sin anmälan till registret skall också utgå. Vid registrering av ändrade uppgifter i registret skall de gamla uppgifterna utgå ur registret (15 §). De uppgifter som utgått ur registret skall arkiveras enligt arkivlagen (1990:782) (16 §).

3.3 Frågan om obligatorisk registrering

Hösten 2000 behandlade riksdagen två enskilda motioner, väckta under den allmänna motionstiden, med krav på att registret över riksdagsledamöters åtaganden och ekonomiska intressen skulle göras obligatoriskt. Vid behandlingen av motionerna (bet. 2000/01:KU4 s. 50 f) erinrades om att utskottet under våren 1996, vid behandlingen av förslaget till lag om registrering, framhållit angelägenheten av att de första årens erfarenheter togs till vara och att nödvändiga justeringar och förbättringar gjordes så snart det var möjligt. Dessutom anförde utskottet att det var angeläget att den utvärdering som föreslagits av arbetsgruppen i samband med antagandet av lagen våren 1996 skulle komma till stånd i lämpligt sammanhang. Med hänvisning till att en utvärdering nu förutsattes komma till stånd i enlighet med vad som tidigare uttalats, ansåg utskottet inte att ett initiativ med anledning av motionerna var nödvändigt och dessa avstyrktes därmed.

En enskild motion med krav på att registret skulle göras obligatoriskt behandlades av riksdagen under hösten 2001 (bet. 2001/02:KU12 s. 30 f). Ut-

skottet konstaterade att det inom riksdagsstyrelsen förbereddes en utvärdering av lagstiftningen. Utskottet pekade därutöver på att en kartläggning hade genomförts på kammarkansliet och vidhöll sin bedömning att utvärderingen borde avvaktas innan ställning togs till frågan om obligatorisk registrering. Därmed avstyrkte utskottet motionen.

Till betänkande 2001/02:KU12 fogades en reservation av ledamöterna från Vänsterpartiet och Miljöpartiet, vari framhölls att motivet för införande av lagstiftningen var behovet av större öppenhet kring uppdraget som riksdagsledamot. Enligt reservanterna var den andel ledamöter som inte anmält sig till registret så betydande att det kunde ifrågasättas om syftet med lagen hade uppnåtts. I reservationen underströks att registret fyller en viktig förtroendeskapande funktion och reservanterna delade motionärens bedömning att det var angeläget att registret gjordes heltäckande. Det saknades enligt reservationen anledning att avvakta den utvärdering som aviserats våren 1996 och ännu inte kommit till stånd.

4 Andra register över åtaganden och ekonomiska intressen

I samband med översynen och utvärderingen av lagen om registrering av riksdagsledamöters åtaganden och ekonomiska intressen har utredningen bedömt det som värdefullt att skaffa information om och göra jämförelser med vissa andra register över åtaganden och ekonomiska intressen.

4.1 Inledning

Lagstiftning om register över åtaganden och ekonomiska intressen

Lagregler rörande värdepappers- och valutaaffärer finns i lagen (2005:377) om straff för marknadsmissbruk vid handel med finansiella instrument. I denna lag föreskrivs bl.a. att den som får insiderinformation och som för egen eller någon annans räkning, genom handel på värdepappersmarknaden, förvärvar eller avyttrar sådana finansiella instrument som informationen rör döms för insiderbrott.

Lagen (2000:1087) om anmälningsskyldighet för vissa innehav av finansiella instrument syftar till att förhindra marknadsmissbruk och innehåller bl.a. bestämmelser om anmälningsskyldighet för vissa personer och föreskrifter om hållande av register över anmäld information (insynsregister).

För myndigheter under regeringen sker registrering med utgångspunkt i bestämmelser i 11 § lagen om anmälningsskyldighet för vissa innehav av finansiella instrument. Sekretess gäller för de uppgifter som anmäls.

Registreringsplikt för personer knutna till vissa specifika myndigheter regleras i särskild lagstiftning. Anmälningsskyldighet inom Riksbanken regleras i lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank, och för Första, Andra, Tredje, Fjärde och Sjunde AP-fondernas del innehåller lagen (2000:192) om allmänna pensionsfonder i 7 kap. 2 § ett stadgande om plikt att anmäla innehav av finansiella instrument. För Sjätte AP-fondens del innehåller 5 kap. 2 § lagen (2000:193) om Sjätte AP-fonden ett i sak identiskt stadgande. För Riksrevisionens del föreskrivs i 14 § lagen (2002:1023) med instruktion för Riksrevisionen att riksrevisorerna skriftligen skall anmäla vissa förhållanden till riksdagen. Bestämmelsen har även tagits in som tilläggsbestämmelse 8.12.2 till riksdagsordningen.

Begreppet finansiella instrument

I samtliga de författningar rörande anmälning av ekonomiska intressen som behandlas här, förutom lagen (2002:1023) med instruktion för Riksrevisionen, används uttrycket ”finansiella instrument” för att bestämma vilken typ av

intressen som skall anmälas. I vissa fall anges uttryckligen att även andra former av ekonomiska intressen skall anmälas.

Finansiella instrument definieras i 1 kap. 1 § lagen (1991:980) om handel med finansiella instrument som ”fondpapper och annan rättighet eller förpliktelse avsedd för handel på värdepappersmarknaden”. Med begreppet fondpapper förstås, enligt samma lagrum, ”aktie och obligation samt sådana andra delägarätter eller fordringsrätter som är utgivna för allmän omsättning, fondandel och aktieägares rätt gentemot den som för hans räkning förvarar aktiebrev i ett utländskt bolag (depåbevis)”.

Värdepapper som inte är avsedda för handel på värdepappersmarknaden faller sålunda utanför denna definition. I förarbetena motiveras denna avgränsning utifrån kravet på en väl fungerande värdepappersmarknad som åtnjuter allmänhetens förtroende. Lagstiftningen bör därför främst ta sikte på den verksamhet som bedrivs på marknadsplatser och av auktoriserade mellanhänder. Värdepappersaffärer som sker direkt mellan två parter kommer i stället huvudsakligen att regleras av annan lagstiftning, bl.a. avtalslagen (prop. 1990/91:142 s. 86).

Lagen om anmälningsskyldighet för vissa innehav av finansiella instrument

Denna lag syftar till att motverka marknadsmissbruk, genom att ställa upp särskilda anmälningsregler för personer som på grund av sin ställning kan antas ha tillgång till icke offentliggjord kurspåverkande information rörande juridiska personer som ger ut finansiella instrument. Dessutom föreskrivs en skyldighet för vissa bolag att anmäla vilka personer som har insynsställning i bolaget.

De personer som anses ha insynsställning i ett aktiemarknadsbolag innefattar bl.a. ledamöter eller suppleanter i styrelsen, vd, vice vd, revisor eller revisorssuppleant, innehavare av annan ledande befattning, större aktieägare i bolaget liksom vissa andra personer med anknytning till bolaget eller dess moder- eller dotterföretag.

En person som har insynsställning i ett aktiemarknadsbolag skall skriftligen anmäla innehav av aktier i bolaget och ändringar i innehavet till Finansinspektionen, som för insynsregister. Det finns vissa undantag från denna plikt, och Finansinspektionen kan medge befrielse från anmälningsskyldigheten om motsvarande uppgifter kan erhållas på annat sätt. Även uppgifter om vissa närståendes innehav skall anmälas till registret.

Insynsregistret innehåller de anmälningar som görs av personer med insynsställning i aktiemarknadsbolag eller direkt av dessa bolag.

Anmälningsskyldighet inom myndigheter och kommuner regleras i lagens 11 §. Enligt första stycket får regeringen besluta att det vid myndigheter skall föras en förteckning över innehav av finansiella instrument avseende ledamöterna i styrelsen och de arbetstagare, uppdragstagare och andra funktionärer som myndigheten bestämmer med hänsyn till deras insynsställning. Det framgår av andra stycket att en kommun har motsvarande befogenhet i fråga

om ledamöter och ersättare i kommunala organ samt arbetstagare, uppdrags-tagare och andra funktionärer i kommunen.

Finansinspektionen skall övervaka efterlevnaden av lagens bestämmelser. Lagen innehåller regler om myndighetens möjligheter att inhämta information, sätta ut vite och besluta om särskild avgift vid överträdelse samt om överklagande av myndighetens beslut.

4.2 Finansinspektionens insynsregister

Hanteringen av registret

Det av Finansinspektionen förda insynsregistret skall vara offentligt. I praktiken finns registret tillgängligt genom att det publiceras elektroniskt på Finansinspektionens webbplats.

Det elektroniska insynsregistret uppdateras dagligen med information om nyinkomna anmälningar. Finansinspektionen använder s.k. e-legitimation, vilket möjliggör inskickande av blankett på elektronisk väg utan att underskrift på pappersblankett krävs. Dessutom finns möjlighet för personer i insynsregistret att ansöka om att uppgifter om aktieinnehav och ändringar överförs från VPC AB (tidigare Värdepapperscentralen) till Finansinspektionen. Detta förfarande innebär att insynspersonen inte själv behöver inrapportera dessa uppgifter, som i stället förs över automatiskt från VPC till Finansinspektionen. För att sådan överföring skall kunna ske förutsätts att den enskilde insynspersonen ger sitt samtycke genom att sända in en särskild blankett och att tre förutsättningar är uppfyllda: att alla aktier finns på ett ägarregistret vp-konto hos VPC, att den anmälningsskyldige har svenskt person- eller organisationsnummer samt att aktierna inte ägs med samäganderätt.

Möjligheten för en central värdepappersförvarare att genom automatisk databehandling lämna uppgifter som skall anmälas till Finansinspektionens insynsregister framgår uttryckligen av 8 kap. 3 § tredje stycket lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument. I nuläget finns endast en central värdepappersförvarare (VPC) som använder denna möjlighet.

Sammanlagt omfattas mellan 6 000 och 7 000 personer av insynsregistret. Varje dag görs ca 22 anmälningar från personer om förändringar i deras innehav, och därutöver inrapporteras omkring 4 anmälningar om förändrat innehav direkt från VPC. De 22 anmälningarna omfattar genomsnittligen sammanlagt ca 33 transaktioner, till vilka kommer de ca 6 transaktioner som direktrapporteras från VPC.

Sanktioner vid underlåten anmälan

Underlåtelse att inom lagstadgad tidsfrist anmäla uppgift om innehav till insynsregistret kan leda till att sanktioner vidtas. Om anmälan inte görs inom angivna tidsfrister kan en särskild avgift tas ut. Om överträdelsen är ringa

eller ursäktlig, eller då det annars finns särskilda skäl, kan den särskilda avgiften efterges helt eller delvis.

De senaste tillgängliga uppgifterna om av Finansinspektionen beslutade sanktioner avser 2004. Under detta år beslutades om sanktioner genom särskild avgift på grund av försenad eller ej inkommen anmälan i 262 fall.

4.3 Myndigheter under regeringen

I 11 § första stycket lagen om anmälningsskyldighet för vissa innehav av finansiella instrument regleras anmälningsskyldigheten för personer knutna till myndigheter. Bestämmelsen omfattar myndigheter under regeringen. Regeringen får besluta att det vid myndigheter skall föras en förteckning över innehav av finansiella instrument för styrelseledamöter samt sådana arbetstagare, uppdragstagare och andra funktionärer som bedöms ha en ställning som innebär tillgång till kurspåverkande information (insynsställning). Sådana förteckningar torde främst komma att upprättas på myndigheter där insiderinformation förekommer med viss regelbundenhet och inte endast vid enstaka tillfällen (Samuelsson/Afrell/Cavallin/Sjöblom, Lagen om marknadsmissbruk och lagen om anmälningsskyldighet – En kommentar, första uppl., s. 406 [härefter Samuelsson m.fl.]).

Regeringens beslut om anmälningsskyldighet hos myndigheter

Regeringen har i beslut den 16 december 2004 (Fi2004/3192) angett vid vilka myndigheter en förteckning över innehav av finansiella instrument skall föras. Enligt beslutet skall förteckningen avse ledamöterna i myndighetens styrelse, för det fall att en sådan finns, samt därutöver de arbetstagare, uppdragstagare eller andra funktionärer hos myndigheten som myndigheten bestämmer. Sammanlagt 34 myndigheter omfattas av skyldigheten att föra en förteckning. De personer som omfattas av förteckningen skall skriftligen till myndigheten anmäla sitt innehav av finansiella instrument och ändringar i detta innehav. Anmälningsskyldigheten är inte förenad med några uttryckliga sanktioner om anmälan inte skulle lämnas. Eventuella konsekvenser av att en anställd eller uppdragstagare inte uppfyller sina skyldigheter enligt myndighetens beslut är en fråga för arbetsgivaren att ta ställning till och torde slutligen avgöras med tillämpning av gällande arbetsrättsliga regler (jfr Samuelsson m.fl. s. 407). De uppgifter som lämnas omfattas av sekretess enligt 9 kap. 23 § sekretesslagen (1980:100).

Kriteriet för att anmälningsskyldighet skall inträda är tillgången på kurspåverkande information. Bestämmelsen i 11 § första stycket träffar personer med anknytning till myndigheter, som i denna befattning kan komma att få tillgång till kurspåverkande information (jfr Samuelsson m.fl. s. 406). Förutom en strävan att motarbeta marknadsmissbruk, syftar specialregleringen till att avhålla berörda personer från att göra insideraffärer som kan påverka allmänhetens förtroende för myndighetens verksamhet (jfr prop.

1999/2000:109 s. 64). Det är enligt uttalanden i förarbetena även av stor vikt att funktionärernas opartiskhet och myndigheternas anseende inte ifrågasätts på grund av misstankar om otillbörligt utnyttjande av icke offentlig information (prop. 1990/91:42 s. 46 f.)

Nedan beskrivs kortfattat de rutiner för anmälan om innehav av finansiella instrument som tillämpas inom två av de myndigheter som enligt regeringsbeslutet skall föra förteckning över sådana innehav.

Ekonomistyrningsverket

Omkring 35 personer omfattas av anmälningsskyldighet efter beslut av myndighetens generaldirektör. Anmälningsskyldighet åvilar främst de tjänstemän som i sin verksamhet sysslar med budgetprognosarbete samt vissa tjänstemän i ledande ställning. I beslutet om anmälningsskyldighet anges dels vissa grupper inom myndigheten, dels vilka enskilda funktionärer som omfattas av anmälningsskyldigheten. Uppgifterna om registreringspliktiga innehav eller avsaknad av sådana innehav inges på papper, utan att några särskilda blanketter för detta har upprättats, och förvaras av verksjuristen. Verksjuristen skickar även ut påminnelser till samtliga anmälningsskyldiga omkring två gånger per år, vilket vanligtvis resulterar i ett mindre antal ändringsanmälningar.

Konjunkturinstitutet

Myndighetens generaldirektör har beslutat att tre personer, generaldirektören och två anställda i ledande ställning, omfattas av anmälningsskyldighet. De tre berörda personerna anmäler sina innehav av finansiella instrument till enhetschefen vid enheten för administration, ekonomi och personal. Uppgifterna inges på papper, utan att några särskilda blanketter för detta har upprättats, diarieförs och förvaras av den ansvarige enhetschefen.

4.4 Regeringen och Regeringskansliet

Ett regeringsbeslut meddelades 1997 angående förande av förteckning över innehav av värdepapper hos regeringen och Regeringskansliet (SB97/918). Beslutet hänvisar till 11 § lagen (1990:1342) om anmälningsskyldighet för vissa innehav av finansiella instrument och föreskriver att två delförteckningar skall föras. En förteckning skall föras av rättschefen i Statsrådsberedningen och avser finansiella instrument som innehas av statsråden och av de arbetstagare, uppdragstagare och andra funktionärer hos Statsrådsberedningen som statsministern bestämmer. Utöver detta skall en förteckning föras i varje departement och avse finansiella instrument som innehas av de arbetstagare, uppdragstagare och andra funktionärer hos departementet som departementschefen bestämmer.

Förutom de förpliktelser som följer av 1997 års regeringsbeslut har regeringen genom överenskommelser ålagt sig en mer omfattande rapporteringsskyldighet som rör även ekonomiska intressen utöver statsrådets egna inne-

hav av finansiella instrument. Dessa överenskommelser har ej formaliserats men har byggts ut i etapper under 1994, 1995 och 1996 och beskrivs i regeringens skrivelse 1996/97:56 Intressekonflikter för statsråd. I det första skedet överenskoms i oktober 1994 att sekretessen rörande förteckningen över statsrådets innehav av fondpapper skulle efterges. Samtidigt överenskoms att även närståendes innehav av fondpapper skulle förtecknas i ett icke offentligt register. Därefter överenskoms i juni 1995 att statsråden även skulle anmäla vissa engagemang vid sidan av uppdraget som statsråd: näringsverksamhet i bolag eller annan form, avtal med tidigare arbetsgivare om fortsatt utbetalning av lön, pension eller liknande förmån och avtal med nuvarande eller framtida arbets- eller uppdragsgivare om anställning, uppdrag eller liknande engagemang utanför det egna partiet och dess organisationer. Statsråden åtog sig genom en överenskommelse i maj 1996 att redovisa vissa ytterligare uppgifter rörande tidigare anställningar eller uppdrag som de haft innan utnämningen till statsråd, dock begränsat till engagemang hos sådana arbets- och uppdragsgivare som rimligtvis kan tänkas förekomma som parter eller ha något väsentligt intresse i ett regeringsärende.

Rättschefen i Statsrådsberedningen ansvarar för förteckning över inrapporterade uppgifter. Innehav av finansiella instrument samt övriga poster anmäls på särskild blankett, och de insända blanketterna förvaras i Statsrådsberedningen. Inför varje regeringssammanträde granskar rättschefen i Statsrådsberedningen de registrerade uppgifterna om statsrådets och deras närståendes innehav av finansiella instrument, i syfte att förekomma eventuella jävssituationer. Tillträdande statsråd informeras om gällande överenskommelser och anses konkludent godta dessa vid inträdet i regeringen.

4.5 Riksbanken, Riksrevisionen och AP-fonderna

Nedan beskrivs kortfattat de rutiner för anmälan om innehav av finansiella instrument som tillämpas inom de myndigheter som skall föra förteckning över sådana innehav enligt bestämmelser i särskild lagstiftning (Riksbanken, Riksrevisionen samt AP-fonderna).

Riksbanken

Medlemmar i direktionen samt ordförande och vice ordförande i riksbanksfullmäktige skall till riksdagens kammarkansli rapportera uppgifter om innehav av finansiella instrument, innehav av andel i ett handelsbolag eller en ekonomisk förening utom en bostadsrättsförening samt andel i en motsvarande utländsk juridisk person, helt eller delvis ägande av en näringsfastighet, avtal av ekonomisk karaktär med tidigare arbetsgivare och krediter eller andra skulder samt villkoren för dessa. Samtliga innehav av finansiella instrument skall anmälas. Anmälan av andra tillgångar och avtal behöver inte göras om dessa tillsammans understiger ett marknadsvärde på 500 000 kr. Detsamma

gäller krediter och skulder om dessa tillsammans understiger 500 000 kr. Sedan våren 2005 används särskilda blanketter för detta ändamål.

Ledamöterna i riksbanksfullmäktige, förutom ordföranden och vice ordföranden, och vissa anställda skall skriftligen anmäla sitt innehav av finansiella instrument, och ändringar i innehavet, till Riksbanken. I dagsläget omfattar detta register, förutom ledamöterna i fullmäktige, cirka hälften av Riksbankens personal eller omkring 200 personer. Alla avdelningschefer omfattas av anmälningsskyldigheten, liksom de anställda under varje chef som enligt dennes bedömning bör vara anmälningsskyldiga. Inom vissa avdelningar, t.ex. finansiell stabilitet och penningpolitik, omfattas samtliga eller merparten av de anställda av anmälningsskyldighet.

Enligt information från Riksbanken utreds för närvarande möjligheterna att föra över nuvarande pappersregister till elektronisk form, med intern e-signatur och en intern databas där anställda har tillgång till den registrerade information som rör dem själva. I nuläget hålls registret i pappersform, där anställda och ledamöter av fullmäktige rapporterar tillgångar på blankett A (ursprunglig), B (ändringsanmälan) och C (årlig uppdatering/bekräftelse på att uppgifter stämmer, skall sändas in den 1 maj varje år). Vissa fullmäktigeledamöter väljer att rapportera på annat sätt än med blanketterna. Blanketterna skickas till direktionssekretariatet där en medarbetare ansvarar för registrering och arkivhållning. Chefsjuristen granskar inkomna blanketter mot Riksbankens placeringsriktlinjer och skickar ut e-post till personer vars placeringar förefaller strida mot dessa riktlinjer. Efterlevnaden bland de anställda bedöms vara god när det gäller att skicka in blanketter, och aktivitetsgraden är generellt sett måttlig med ganska få transaktioner. Ambitionen är enligt Riksbanken att en årlig sammanställning över tillgångar skall upprättas.

Riksrevisionen

I lagen (2002:1023) med instruktion för Riksrevisionen föreskrivs att riksrevisorerna skriftligen skall anmäla vissa förhållanden till riksdagen. Bestämmelsen har även tagits in som tilläggsbestämmelse 8.12.2 till riksdagsordningen. Uppgifter skall lämnas om följande förhållanden:

1. innehav av aktier i ett aktiebolag som avses i 2 § 1 st 4 lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m.,
2. avtal av ekonomisk karaktär med tidigare arbetsgivare, såsom löne- eller pensionsförmån som utges under tid som omfattas av uppdraget i Riksrevisionen,
3. avlönad anställning som inte endast är av tillfällig karaktär;
4. inkomstbringande självständig verksamhet som bedrivs vid sidan av uppdraget som riksrevisor,
5. uppdrag hos en kommun eller ett landsting, om uppdraget inte är av endast tillfällig karaktär och

6. annan anställning, uppdrag eller annat ägande som kan antas påverka uppdragets utförande.

Bestämmelsen har utformats efter förebild av bestämmelserna i lagen om Sveriges riksbank och lagen om registrering av riksdagsledamöters åtaganden och ekonomiska intressen (prop. 2001/02:190 s. 163 f.).

Riksrevisorernas anmälningsskyldighet avseende andelar i juridiska personer avgränsas annorlunda jämfört med vad som gäller för riksdagsledamöter, genom att riksrevisorerna endast har att anmäla innehav av aktier i bolag som avses i lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m. Riksrevisorernas anmälningsskyldighet för aktieinnehav omfattar därigenom enbart aktier i aktiebolag som kan komma under Riksrevisionens granskning.

Riksrevisorerna skall dessutom lämna uppgift om annan anställning, uppdrag eller annat ägande som kan antas påverka uppdragets utförande. I lagens förarbeten uttalas att en förutsättning för en riksrevisors självständighet är att denne inte samtidigt med sitt uppdrag som riksrevisor innehar anställning eller uppdrag som kan rubba förtroendet för dennes självständighet, samtidigt som det inte är möjligt att uttömmande reglera vilka uppdrag en riksrevisor inte får inneha. Följaktligen finns en generell bestämmelse om att en riksrevisor inte får inneha anställning eller uppdrag som kan rubba förtroendet för dennes självständighet (prop. 2001/02:190 s. 110 f.).

Riksrevisorerna anmäler uppgifter genom att skicka in pappersblanketter till riksdagens kammarkansli. De inlämnade uppgifterna förvaras i ett arkivskåp på kammarkansliet.

AP-fonderna

Liksom för Riksbanken och Riksrevisionen regleras anmälningsskyldigheten för personer knutna till AP-fonderna i lag. Reglerna innebär att styrelseledamöter, revisorer samt de arbets- och uppdragstagare som styrelsen bestämmer skall anmäla innehav av finansiella instrument.

I Tredje AP-fonden har styrelsen antagit särskilda regler och rutiner för värdepappers- och valutaaffärer. Anmälningsskyldigheten omfattar samtliga anställda, styrelsens ledamöter, uppdragstagare hos fonden (efter särskilt beslut i varje enskilt fall), fondens revisorer samt i vissa fall även närstående till anställda, styrelseledamöter och berörda uppdragstagare. Anställda, styrelseledamöter och uppdragstagare skall dessutom löpande anmäla förändringar i sina innehav av finansiella instrument. Anmälan lämnas till fondens Compliance Officer. För anmälan från Compliance Officer gäller att denna lämnas till fondens vd.

I Sjätte AP-fonden har styrelsen antagit särskilda regler och rutiner för värdepappers- och valutaaffärer. Anmälningsskyldigheten omfattar fondens anställda, styrelseledamöter, revisorer och berörda uppdragstagare samt vissa närstående. Anmälningsrutinerna innebär att värdepappersinnehav skall anmälas årligen till vd och att förändringar i innehavet skall anmälas kvartalsvis till vd.

5 Registrering av parlamentsledamöters åtaganden och ekonomiska intressen: En internationell utblick

I det följande redovisas kortfattat gällande regler och system för registrering av ledamöters åtaganden och ekonomiska intressen i parlamenten i de nordiska länderna, England, Tyskland och Europaparlamentet.

5.1 Danmark

Regelverk

Ledamöter av det danska Folketinget är inte förpliktade att ge information om ekonomiska intressen och åtaganden men kan frivilligt välja att lämna sådana uppgifter. De tillämpliga reglerna för sådan frivillig registrering föreskrivs i en förordning om frivillig registrering av yrkesverksamhet och ekonomiska intressen för ledamöter av Folketinget (Regler om frivillig registrering af folketingsmedlemmernes hverv og økonomiske interesser), senast ändrad den 3 mars 2005.¹ Av förordningens 1 § (4) framgår att den ledamot som väljer att lämna information frivilligt har att följa förordningen i dess helhet.

Ledamot uppmanas i förordningens 2 § att lämna uppgifter om

- styrelseuppdrag i privata eller offentliga bolag,
- avlönad yrkesverksamhet utöver ledamotsarbetet,
- självständig yrkes- eller hobbyverksamhet som genererar inkomst,
- namn på juridiska eller fysiska personer som ger stöd till ledamoten,
- gåvor till ett värde överstigande DKK 3 000, liksom uppgifter om givaren och tidpunkt för gåvan,
- utlandsresor med anknytning till parlamentsarbetet, när kostnaden ej i sin helhet bestrids av staten, politiskt parti eller ledamoten själv, liksom uppgifter om givaren och resans innehåll,
- gåvor från utlandet med anknytning till parlamentsarbetet, där värdet på gåvan överstiger DKK 3 000, liksom uppgifter om givaren och tidpunkt för gåvan,
- andelar i företag med ett värde överstigande DKK 75 000,
- avtal med tidigare eller framtida arbetsgivare, med uppgift om avtalets innehåll och arbetsgivares identitet.

¹ Reglerna på danska finns tillgängliga på http://www.ft.dk/pdf/hverv/Regler_om_frivillig_registrering.pdf

Av förordningens 3 § följer att registrering av frivilliga uppgifter skall ske inom en månad från Folketingets öppnande eller, för ledamöter som inleder tjänstgöring vid annan tid, inom en månad från tagande av plats i Folketinget. Ändrade uppgifter skall anmälas inom en månad från det att de blev kända.

Registrering och publicering

Registrering görs genom att uppgifter lämnas till tjänsteman som utnämns av folketingets presidium. Uppgifterna skall därefter offentliggöras och tillhandahållas allmänheten i Folketinget och kan även publiceras i elektronisk form på folketingets hemsida.² För publicering krävs, enligt förordningens 4 §, godkännande från den berörde ledamoten.

5.2 Finland

Regelverk

Enligt uppgift från finska riksdagens utredningstjänst är riksdagsledamöter inte förpliktade att lämna uppgifter om ekonomiska intressen och åtaganden, men sedan 1995 rekommenderas ledamöterna att inge sådana uppgifter då ny mandatperiod inleds. Talmanskonferensen beslutar i slutet av varje mandatperiod hur frivillig registrering av uppgifter skall ske nästkommande mandatperiod. Det är brukligt att ledamöterna tillsänds ett formulär att fylla i, som innehåller följande rubriker:

- tjänst inom stat, kommun eller andra offentliga samfund,
- avlönad anställning i privata företag eller organisationer,
- utövande av yrke eller näring,
- förvaltningsuppdrag i statsbolag,
- förvaltningsuppdrag i ekonomiskt betydande företag,
- förvaltningsuppdrag i banker och andra finansiella institut,
- förvaltningsuppdrag i betydande organisationer,
- förtroendeuppdrag i intresseorganisationer (t.ex. fackliga organisationer, näringslivsorganisationer och kommunförbund),
- kommunala och kyrkliga förtroendeuppdrag,
- ägoandelar som förvärvats i affärs- eller investeringssyfte,
- lån för affärs- och investeringsverksamhet överstigande 84 000 euro samt borgen eller andra åtaganden på mer än 168 000 euro för samma syfte.

² Registret på danska finns tillgängligt på <http://www.ft.dk/Samling/20042/MENU/hvervregister.htm>

Registrering och publicering

Det formulär som skickas ut till ledamöterna besvaras av en stor majoritet av riksdagens ledamöter. Inrapporterade uppgifter publiceras under respektive riksdagsledamots namn på riksdagens hemsida.³

5.3 Norge

Regelverk

Ledamöter av det norska Stortinget är inte förpliktade att lämna uppgifter om ekonomiska intressen och åtaganden. Det har dock utfärdats vägledande regler för registrering av ledamöters ekonomiska intressen (Registrering av økonomiske interesser, veiledende regler for Stortingets representanter), senast ändrade den 11 december 1997. Av reglernas artikel I framgår att följande intressen och åtaganden bör bli föremål för registrering:

- styrelseuppdrag i privat eller offentligt bolag,
- avlönad verksamhet, även konsultverksamhet, med anknytning till uppdraget som parlamentariker,
- självständig inkomstbringande verksamhet, som t.ex. advokat eller journalist,
- uppgifter om organisationer och individer som ger ledamoten stöd och assistans i hans eller hennes parlamentariska värv, t.ex. sekreterarservice,
- utlandsresa med anknytning till den parlamentariska verksamheten, om kostnader för resan bestrids med annat än statliga medel, partimedel eller egna medel,
- uppgift om givare, tidpunkt och närmare specifikation av gåva värd mer än NOK 2 000 från utlandet, om den har samband med ledamotens värv,
- fast egendom som är av betydande värde eller brukas i näringsverksamhet (dock ej bostad),
- uppgift om givare, tidpunkt och närmare specifikation av gåva värd mer än NOK 2 000 från norsk givare, om gåvan har samband med ledamotens värv,
- aktieinnehav överstigande 1 % av bolagets kapital,
- avtal med tidigare arbetsgivare, om avtalet innebär inkomst under tiden som ledamot (t.ex. genom pension eller avgångsvederlag), och avtal med framtida arbetsgivare.

Det föreskrivs i reglernas artikel IV att ledamot som väljer att frivilligt registrera sina ekonomiska intressen förbinder sig att följa regelverket i dess helhet.

³ Enligt uppgifter lämnade av finska riksdagens utredningstjänst.

Registrering och publicering

Av reglernas artikel II följer att information som ges frivilligt samlas i en databas av Stortingets expeditionskontor inom en månad från öppnandet av nyvalt storting. I artikel III stadgas att registret skall göras tillgängligt för allmänheten i tryckt form i Stortinget 20 dagar efter det att tid för registrering löpt ut. Dock publiceras registret inte i elektronisk form på Stortingets hemsida.⁴

5.4 Island

Regelverk

Ledamöter i det isländska Alltinget är inte förpliktade att lämna information om ekonomiska intressen eller åtaganden. Enligt uppgift från Alltingets utredningstjänst skall medlemmar av fem partier vid Alltingets senaste session ha lagt fram ett förslag om att en uppförandekod för ledamöter skulle upprättas, men förslaget ledde inte till att någon åtgärd vidtogs. Registrering av åtaganden och ekonomiska intressen sker inom en av partigrupperna i Alltinget (det progressiva partiet), varvid uppgifter fylls i på en särskild anmälningsblankett. De uppgifter som anmäls är

- aktieinnehav (nominellt värde),
- innehav av andelar i kooperativ och sparbanker (nominellt värde),
- fast egendom, förutom egen bostad och eventuell semesterbostad,
- näringsverksamhet som bedrivs av ledamoten eller dennes make/maka,
- uppdrag som styrelseledamot eller kommittéledamot i bolag, organisationer eller institutioner,
- resor och gåvor,
- övriga uppgifter.

Enligt uppgift från isländska Alltinget registreras under punkten ”Övriga uppgifter” främst uppgifter om medlemskap i olika organisationer.

Registrering och publicering

Information om ekonomiska intressen och åtaganden som lämnats frivilligt av elva av de tolv ledamöterna från det progressiva partiet finns tillgänglig på isländska på respektive ledamots hemsida som *Upplýsingar um fjárhagsleg tengsl*⁵ (Information om finansiella intressen).

⁴ Enligt uppgift från registeransvarig på Stortingets ekspedisjonskontor.

⁵ Enligt uppgifter lämnade av Alltingets utredningstjänst.

5.5 Tyskland

Regelverk

Uppförandekoden för förbundsdagen, regel 1 (1), innehåller föreskrifter om ledamöters förpliktelse att lämna uppgifter om tidigare ekonomiska intressen och aktiviteter enligt följande:⁶

- det yrke eller den sysselsättning som senast utövades av ledamoten,
- tidigare verksamhet i styrelser för juridiska personer,
- tidigare verksamhet i styrelse för offentligt bolag eller organ samt
- avtal enligt vilka ledamoten utövar viss verksamhet och/eller uppbär viss ersättning, antingen under eller efter tiden som ledamot.

Dessutom åligger det, i enlighet med regel 1 (2), ledamot att formellt till förbundsdagens talman meddela när han eller hon under sin tid som ledamot utövar eller återupptar

- det yrke eller den sysselsättning som senast utövades av ledamoten,
- verksamhet i styrelser för juridiska personer,
- verksamhet i styrelse för offentligt bolag eller organ,
- styrelseuppdrag i förening eller stiftelse som inte är en rent lokal angelägenhet,
- uppdrag i fackförbund, arbetsgivarförening och liknande,
- konsultverksamhet och dylikt, om det ej faller inom ramen för ledamots normala (tidigare deklarerade) yrkesverksamhet,
- sidoaktiviteter såsom författande, föreläsningar och rådgivning,
- ingående av avtal enligt vilka ledamoten utövar viss verksamhet och/eller uppbär viss ersättning, antingen under eller efter tiden som ledamot samt
- förvärv av andel i aktiebolag, om detta innebär ett betydande inflytande i bolaget.

Även inkomsten från de aktiviteter som omfattas av informationsplikten skall uppges, om dessa inkomster överstiger en viss tröskelsumma som fastställs av förbundsdagens president, i enlighet med regel 1 (3).

Uppförandekodens regel 4 innehåller föreskrifter avseende donationer. I regel 4 (2) föreskrivs att en donation med ett värde överstigande EUR 5 000 under ett år skall anmälas till förbundsdagens president tillsammans med uppgift om givarens namn och adress samt totalsumma. Ger en givare dona-

⁶ Uppförandekoden i engelsk version finns tillgänglig på http://www.bundestag.de/htdocs_e/info/rules.pdf

tioner till ett värde överstigande EUR 10 000 under ett år, skall uppgift om donationens värde och ursprung publiceras, jämlikt regel 4 (3). Bestämmelserna gäller i enlighet med regel 4 (5) även gåva av sak till ledamot, om saken har ett ekonomiskt värde. Undantag görs dock i regel 4 (5a) och 4 (5b) för gåvor mottagna i samband med internationell och interparlamentarisk verksamhet.

Regel 8 reglerar proceduren för att fastställa om reglerna överträtts samt om sanktioner mot ledamot i sådant fall. Det ankommer på förbundsdagens talman att, efter hörande av ledamoten och i samråd med presidiet och parti-gruppernas ordförande, utreda och fastställa huruvida ledamot brutit mot uppförandekodens regler. Om ledamot befinns ha brutit mot reglerna skall ett meddelande från talmannen med denna innebörd publiceras.

För det fall att ledamot har accepterat betalning för utövande av sitt parlamentariska värv utöver de ersättningar som föreskrivs i lag, innebär detta ett brott mot förbud mot uppbärande av sådan inkomst i regel 9 (1). I sådant fall blir den ovan beskrivna proceduren i regel 8 tillämplig, i enlighet med regel 9 (2).

Registrering och publicering

Delar av den information som lämnats enligt ovan skall publiceras i förbundsdagens "Official Handbook" enligt regel 3.

5.6 England

Inledning

Regler om ekonomiskt register över parlamentsledamöters ekonomiska intressen finns i uppförandekoder (Codes of Conduct), som upprättats för både över- och underhuset i parlamentet.

Underhuset

Regelverk

Underhusets uppförandekod godkändes i sin nuvarande form den 13 juli 2005⁷ och förpliktar dess ledamöter att rapportera information om sina ekonomiska intressen till ett centralt register (Register of Members' Interest) inom tre månader efter den tidpunkt då de invaldes i parlamentet. Vidare skall ledamöterna fortlöpande rapportera när förändringar i dessa förhållanden sker, senast fyra veckor efter det att en relevant förändring inträffat. Parlamentsledamot som inte uppfyllt dessa skyldigheter skall meddela relevanta ekonomiska intressen till den som ansvarar för registret och får dessförinnan ej agera i parlamentet – förutom genom deltagande i omröstningar – i frågor där icke registrerade uppgifter kan vara av vikt. Ekonomiska intressen till ett

⁷ Uppförandekoden finns tillgänglig på engelska på <http://www.publications.parliament.uk/pa/cm/code.pdf>

värde understigande 1 % av årslönen för en parlamentsledamot behöver ej registreras. Sammanlagt tio olika kategorier av intressen skall registreras:

- styrelseuppdrag och ersättning för sådana uppdrag,
- avlönad tjänst, annan än parlamentsledamots- och ministertjänst,
- klienter som parlamentsledamoten anlitas av i sin egenskap av parlamentsledamot,
- gåvor från lokal partiorganisation samt gåvor i syfte att stödja ledamotens verksamhet i parlamentet,
- gåvor till ledamoten eller dennes make, till ett värde överstigande 1 % av ledamots lön, från fysisk eller juridisk person i England,
- utlandsresor med anknytning till verksamheten i parlamentet, som inte bekostats helt av allmänna medel och där ledamoten eller dennes make ej heller bestritt hela kostnaden,
- gåvor från utlandet till ett värde överstigande 1 % av årslönen, om gåvan har något samband med verksamheten i parlamentet,
- fast egendom, annat än ledamotens hem, som har betydande värde eller ger betydande inkomster,
- aktier till ett värde som överstiger ledamotens årslön, eller uppgår till mer än 15 % av ett enskilt bolags aktiekapital samt
- övriga ekonomiska intressen, innefattande sådana förhållanden som inte faller under någon av ovanstående kategorier men som skäligen kan tänkas påverka ledamotens agerande i parlamentet.

Registrering och publicering

Det centrala registret skall hållas tillgängligt för allmänheten. Ansvar för att sköta registret åvilar en parlamentarisk kommissionär (the Parliamentary Commissioner for Standards). Registret publiceras tidigast möjligt efter det att ett nytt parlament öppnats, och därefter årligen. Registret kompletteras löpande i ett lösbladssystem och publiceras även på Internet.⁸ Om en parlamentsledamot underlåtit att anmäla sig till registret, kan den parlamentariske kommissionären medge att registrering får ske i efterhand. I sådant fall görs en notering om detta i registret när ledamotens uppgifter förs in.⁹

⁸ Registret finns tillgängligt på
<http://www.publications.parliament.uk/pa/cm/cmregmem/050411/memi02.htm>

⁹ Underhusets uppförandekod § 88. Se länk under not 7 ovan.

Överhuset

Regelverk

Överhusets uppförandekod i dess nuvarande utformning trädde i kraft den 31 mars 2002.¹⁰ Överhusets medlemmar förpliktas att dels lämna all relevant information om ekonomiska intressen till ett centralt register, dels i samband med debatter eller kontakter med regering och myndigheter uppges om de har några egna intressen i den sak som debatteras eller behandlas.

Det kan noteras att uppförandekodens 9–11 §§ uppställer generella kriterier för vad som anses utgöra sådant intresse som skall anmälas till registret (*relevant interest*). Enligt 9 § är ett intresse relevant om det skäligen kan uppfattas av allmänheten såsom påverkande parlamentsledamotens sätt att utföra sitt parlamentariska värv. I 10 § fastslås uttryckligen att det avgörande för bedömningen inte är huruvida ledamoten kommer att påverkas av sitt intresse, utan om allmänheten skäligen kan befara att så kommer att ske. Av 11 § framgår att relevanta intressen innefattar såväl finansiella som icke-finansiella intressen.¹¹ De intressen som skall registreras i enlighet med de följande paragraferna torde därmed få anses utgöra tolkningar av dessa generella definitioner.

De intressen som alltid skall registreras inbegriper följande, enligt uppförandekodens 12 §:

- avtal enligt vilket ledamoten erbjuder konsulttjänster med anknytning till verksamheten i parlamentet,
- anknytningar till lobbying- och pr-firmor,
- annan avlönad syssla med anknytning till verksamheten i parlamentet,
- annan konsulttjänst,
- avlönat styrelsearbete,
- avlönad tjänst,
- kontrollerande aktieinnehav i aktiebolag,
- mottagande av stöd avseende administrativa funktioner, sekreterare o.d. från annan samt
- resekostnader för resor i tjänsten där annan än staten bestridit sådan kostnad.

¹⁰ Uppförandekoden finns tillgänglig på <http://www.parliament.the-stationery-office.co.uk/pa/ld/ldcomp/hlctso49.htm>

¹¹ De tre paragraferna lyder som följer:

”9. The test of relevant interest is whether the interest might reasonably be thought by the public to affect the way in which a Member of the House of Lords discharges his or her parliamentary duties.

10. The test of relevant interest is therefore not whether a Member’s actions in Parliament will be influenced by the interest, but whether the public might reasonably think that this might be the case.

11. Relevant interests include both financial and non-financial interests.”

Vidare framhålls i 13 § att uppräknningen inte är uttömmande och att även andra ekonomiska intressen kan förtjäna registrering, till exempel följande:

- aktieinnehav, ej kontrollerande andel,
- innehav av fastigheter,
- makes ekonomiska intressen samt
- gåvor till ledamoten som skäligen kan ses som uppmuntran att stödja viss sak.

Ledamöter är dock enligt 14 § inte förpliktade att redovisa hur mycket inkomst de har av sina ekonomiska intressen, förutom ersättning för parlamentarisk konsultverksamhet.

Icke-finansiella intressen skall redovisas om de är relevanta för ledamotens värv i parlamentet. Uppförandekodens 15 § fastslår att följande intressen skall registreras:

- medlemskap i styrande organ för offentliga verksamheter som sjukhus, universitet, kommunala nämnder o.d.,
- förtroendemannaskap i museer, gallerier o.d.,
- fackligt förtroendeuppdrag samt
- förtroendeuppdrag i organisation utan vinstsyfte och frivilligorganisation.

Enligt 16 § kan även t.ex. följande engagemang vara relevanta och sålunda förtjäna registrering:

- andra förtroendeuppdrag samt
- medlemskap i frivilligorganisation.

Registret skall i enlighet med uppförandekodens 18 § vara föremål för tillsyn av en underkommitté till en parlamentarisk kommitté om ledamöternas intressen (Committee for Privileges on Lords' Interests). Ansvarig för registret (Registrar) är enligt 7 § tjänsteman inom överhusets kansli som har att rådgöra med underkommittén när det är påkallat, i enlighet med 18 §. För det fall att misstanke uppkommer om brott mot uppförandekoden, skall det utredas av underkommittén med hörande av ifrågavarande parlamentsledamot. Om det i underkommittén fastslås att reglerna har överträtts skall detta rapporteras till överhuset i enlighet med 19 § (f).

Registrering och publicering

Registret över ledamöternas intressen kompletteras fortlöpande och publiceras även på överhusets hemsida.¹²

5.7 Europaparlamentet

Regelverk

I artikel 9 (1) Europaparlamentets arbetsordning stipuleras att parlamentet skall fastställa regler om öppenhet i fråga om ledamöternas ekonomiska intressen och att sådana regler skall fogas som en bilaga till arbetsordningen. Med detta som grund har i bilaga 1 till arbetsordningen tagits in regler om skyldighet för ledamöter att lämna information om sina ekonomiska intressen.¹³ Bilagans artikel 1 föreskriver att en ledamot som har ekonomiska intressen i en fråga som debatteras muntligen skall lämna information om detta innan ledamoten yttrar sig eller om denne föreslagits som föredragande i frågan. Vidare föreskrivs att ledamot måste lämna vissa uppgifter innan han eller hon kan anförtros uppdrag inom parlamentet. De uppgifter som avses innefattar enligt bilagans artikel 2

- yrkesmässig och annan relevant verksamhet som utförs mot ersättning samt
- ekonomiska bidrag som ges av tredje man inom ramen för ledamotens politiska aktiviteter, med angivande av givarens identitet.

Enligt artikel 2 får ledamöter inte ta emot andra gåvor vid utövande av sitt mandat och ansvarar personligen för de uppgifter som lämnas till registret. Registret skall uppdateras årligen och skall enligt artikel 3 vara offentligt samt kunna göras tillgängligt för allmänheten på elektronisk väg. För registerföring ansvarar parlamentets kvestorer (ledamöter, valda i särskild ordning, som handhar de administrativa och ekonomiska ärenden som direkt berör ledamöterna).

Artikel 2 innehåller ett system för sanktioner mot ledamot som inte lämnar information enligt ovanstående. Underlåtenhet att lämna uppgifter efter uppmaning från talmannen resulterar i offentliggörande av ledamotens överträdelse genom anteckning i sammanträdesprotokoll. Om en ledamot framhårdar i att inte lämna uppgifter även efter sådan publicering skall talmannen besluta om avstängning av ledamoten i enlighet med artikel 147 i parlamentets arbetsordning.

¹² Registret finns tillgängligt på
<http://www.publications.parliament.uk/pa/ld/ldreg/reg01.htm>

¹³ Bilaga 1 till arbetsordningen finns tillgänglig på
[http://www.europarl.eu.int/registre/reglement/2006/02-13/EP-PE_REGL\(2006\)02-13_SV.pdf](http://www.europarl.eu.int/registre/reglement/2006/02-13/EP-PE_REGL(2006)02-13_SV.pdf)

Registrering och publicering

De lämnade uppgifterna publiceras på varje ledamots hemsida som ”Förklaring om ekonomiska intressen”.¹⁴

5.8 Sammanfattning

Av ovanstående genomgång framgår att de nordiska länderna tillämpar registreringsförfaranden som i stor utsträckning uppvisar likheter sinsemellan, samtidigt som de skiljer sig från regelverken i Tyskland, England och Europaparlamentet. I samtliga nordiska länder är registrering frivillig. I Norge och Danmark har i lag eller arbetsordning föreskrivits vilka poster som skall registreras av de ledamöter som väljer att anmäla sig till registret. I dessa två länder innehåller reglerna dessutom en föreskrift om att en ledamot som anmäler sig skall anmäla samtliga sina registreringspliktiga poster. I Finland saknas fastslagna regler om registrering av ekonomiska åtaganden och intressen, men i praktiken uppger de ledamöter som så önskar sina relevanta åtaganden och intressen på en blankett utskickad av riksdagsförvaltningen. De inkomna uppgifterna publiceras på ledamotens hemsida. På Island finns heller inget av parlamentet beslutat regelverk, och anmälan görs frivilligt av enskilda ledamöter. Ingiven information publiceras på respektive ledamots hemsida. Elektronisk publicering av uppgifterna sker även i Danmark, men inte i Norge.

I Tyskland, England och Europaparlamentet regleras registerförfarandet i respektive parlaments arbetsordning eller motsvarande, och anmälan till registret är obligatorisk. I samtliga fall görs i reglerna en uppräkningslista av obligatoriska poster att anmäla, och i flera fall förekommer därutöver ”generalklausuler” enligt vilka ledamoten har rätt att anmäla annan information i den mån denna kan påverka förtroendet för ledamoten i dennes utövning av sitt parlamentariska värv. I samtliga dessa parlament finns sanktionsmöjligheter mot tredskande ledamöter. Sanktionerna innefattar främst olika former av ”name-and-shame”-förfaranden (publicering av underlåtenhet att anmäla) men kan också innebära inskränkningar i ledamots rätt att delta i parlamentariskt arbete (Europaparlamentet).

¹⁴ En alfabetisk lista över Europaparlamentets ledamöter finns tillgänglig på http://www.db.europarl.eu.int/ep6/owa/p_index_mep.memindex?ilg=SV

6 Ändamålet med registret

Utredningens förslag

Den nuvarande beskrivningen av registrets ändamål behålls. Det saknas anledning att anknyta regleringen till bestämmelserna om jäv i riksdagsordningen.

Utredningen har bedömt att en ändamålsbestämmelse är av sådan vikt att det vid en översyn av lagen är påkallat att närmare överväga huruvida lagens ändamål tillgodoses av nuvarande ändamålsbestämmelse, eller om den behöver förändras i något avseende. Det är endast mot bakgrund av en klart definierad ändamålsbestämmelse som det är möjligt att bedöma vilka uppgifter som bör registreras och vilka som det inte är nödvändigt att registrera.

Ändamålet med registret över riksdagsledamöters åtaganden och ekonomiska intressen anges i dag på följande sätt: ”Registret skall ge en samlad information om riksdagsledamöters åtaganden och ekonomiska intressen i den omfattning som är motiverad av ett befogat allmänt intresse”. Ändamålsbestämmelsen ligger till grund för den uppräkningspliktiga uppgifter som görs i 10 § andra stycket 1-10 (bet. 1995/96:KU13 s. 8).

I förarbetena till lagen uttalade konstitutionsutskottet att ändamålsbestämmelsen bör avspegla en medveten strävan mot en ökad öppenhet kring ledamotskapet och att ett rimligt hänsynstagande till riksdagsledamöternas personliga integritet bör kunna göras genom att uppgifter om ledamöterna får registreras endast i den omfattning det är försvarligt utifrån ett befogat allmänt intresse (bet. s. 11). Det angavs också att syftet är att redovisa förhållanden som kan tänkas skapa lojalitetskonflikter för en ledamot och som av just det skälet kan komma att påverka det politiska uppdraget (bet. s. 8).

I den enkät som skickades till ledamöterna ställdes bl.a. frågan huruvida ändamålet med registret, så som detta definieras i lagens 5 §, utgör en relevant motivering för att föra registret. En stor majoritet, knappt 85 % av de ledamöter som besvarade enkäten, svarade ja på den frågan. Vidare uppgav över 75 % att det inte föreligger något behov av att formulera om registrets ändamål i någon del. En mindre andel (drygt 13 %) uppgav att de inte ansåg att det nuvarande ändamålet utgjorde en relevant motivering för att föra registret. I denna grupp återfanns dels ett antal ledamöter som ansåg att något register inte bör föras över huvud taget, dels några ledamöter som ansåg att anmälan till registret skall vara obligatorisk och att detta bör framgå av ändamålsbestämmelsen.

Av enkätsvaren framgår sålunda att en stor majoritet anser att det ändamål som anges i lagens 5 § utgör en relevant motivering för att föra register och att den nuvarande formuleringen är väl avvägd.

Enligt utredningens mening bör det av ändamålsbestämmelsen tydligt framgå vilket syfte registreringen har. Vidare bör bestämmelsen möjliggöra en viss flexibilitet vad gäller omfattningen av de uppgifter som skall registreras. Utredningen anser att den nuvarande ändamålsbestämmelsen tydligt klargör syftet med registreringen – att registrering skall ske av ledamöternas åtaganden och ekonomiska intressen i den omfattning som är motiverad av ett befogat allmänt intresse – samtidigt som en avgränsning görs av vilka uppgifter som kan bli föremål för registrering. Sammantaget anser utredningen därför att den nuvarande ändamålsbestämmelsen bör behållas.

Riksdagsordningen innehåller bestämmelser om *jäv* vid kammarsammanträde respektive sammanträde i utskott. Enligt 2 kap. 11 § får ingen vid ett kammarsammanträde delta i behandlingen av ett ärende som personligen rör honom eller henne eller någon närstående. I 4 kap. 14 § anges att riksdagsledamot inte får närvara i ett utskott, när ett ärende som personligen rör honom eller henne behandlas. Dessa förbud innebär att *jäv* föreligger när ett ärende är personindividualiserat, dvs. det personligen rör en riksdagsledamot eller dennes närstående. Om ledamoten berörs som medlem av ett kollektiv eller som tjänsteman föreligger inte *jäv*. Detta får bl.a. till följd att en ledamot som är verkschef eller styrelseledamot i en myndighet inte anses *jävig* vid behandlingen av anslag till eller förslag från myndigheten i fråga.

I förarbetena till den nuvarande lagen diskuterades hur reglerna om registrering skall förhålla sig till bestämmelserna om *jäv* i riksdagsordningen. Konstitutionsutskottet anförde att reglerna om *jäv* har ett mycket begränsat tillämpningsområde när det gäller riksdagsledamöternas arbete i riksdagen. Enligt utskottet borde någon koppling mellan *jävs*reglerna i riksdagsordningen och lagen om registrering inte komma i fråga. Urvalet av uppgifter som skall ingå i ett register bör därför ske utan hänsyn till om ett visst förhållande kan bli relevant vid bedömningen av en *jäv*ssituation. Inte heller bör en registrering ha någon inverkan på bedömningen av *jävs*frågorna (bet. 1995/96:KU13 s. 8 f.).

Utredningen delar uppfattningen att registrering av åtaganden och ekonomiska intressen bör ses skilt från frågan om ledamöters *jäv*. Genom att uppgifter om åtaganden och ekonomiska intressen anmäls till registret, kan *jävs*grundande intressekonflikter visserligen komma att uppdagas, men reglerna om *jäv* är tillämpliga oavsett om anmälan av uppgifter till registret skett eller inte. Dessutom har, som konstitutionsutskottet påpekat, *jävs*reglerna ett mycket begränsat tillämpningsområde. Vid en jämförelse framstår definitionen av de uppgifter som skall anmälas till registret – uppgifter som omfattas av ett befogat allmänt intresse – som mer vidsträckt. Detta förhållande avspeglar enligt utredningens mening skillnaden i syfte mellan *jävs*- respektive registreringsbestämmelserna. *Jävs*reglerna syftar till att undvika att riksdagsarbetet påverkas otillbörligt genom att en ledamot deltar i beslut rörande frågor där han eller hon har ett personligt intresse. Reglerna om registrering tar däremot sin utgångspunkt i allmänhetens befogade intresse av information om de folkvaldas åtaganden och ekonomiska intressen, oavsett om dessa

bindningar just vid ett visst givet tillfälle har bäring på de beslut som fattas i utskott eller kammare, eller för den delen på riksdagens verksamhet i övrigt. Det saknas därför, enligt utredningens mening, anledning att i reglerna för registret uttryckligen anknyta till riksdagsordningens bestämmelser om jäv.

7 Uppgifterna i registret

I utredningens direktiv anfördes att kunskaperna om vilka uppgifter som skall registreras i många fall är bristfälliga och skälen för urvalet av registreringspliktiga uppgifter dåligt förankrade hos ledamöterna. Vidare anfördes att registeruppgifterna inte alltid är aktuella, på grund av brister i anmälan och registrering av ändrade uppgifter. Enligt direktiven skall utredningen undersöka om den nuvarande omfattningen av de uppgifter som ingår i registret är ändamålsenlig och lämplig eller om andra eller ytterligare uppgifter, även av icke-ekonomisk art, bör ingå. Bedömningen bör enligt direktiven ske utifrån en avvägning mellan det allmänna intresset av insyn i förekomsten av ledamöters sidointressen och sidouppdrag samt ledamotens berättigade krav på hänsyn till den personliga integriteten.

7.1 Ledamöternas synpunkter på omfattningen av uppgifter i registret

En fråga i enkäten till ledamöterna var, om den nuvarande omfattningen av de registreringspliktiga uppgifterna är ändamålsenlig och lämplig. Av de ledamöter som svarat på frågan har en stor majoritet, omkring 75 %, uppgett att de anser att så är fallet. Ett mindre antal ledamöter, ca 17 %, har framfört synpunkter på hur uppgifterna närmare bör bestämmas och avgränsas. En översikt över dessa inkomna synpunkter görs i det följande.

Det har anförts att avgränsningen av de uppgifter som ingår i registret får olyckliga konsekvenser. Genom att registreringsplikt föreligger även för innehav av andelar i t.ex. familjeföretag som bedrivs i handels- eller aktiebolagsform, kommer i registret att införas uppgifter som inte på något sätt har bäring på ledamotens uppdrag. Förekomsten av dessa uppgifter i registret kan felaktigt ge intrycket att ledamoten på grund av dessa innehav har en intressekonflikt. Det har även anförts att registrering av styrelse- och revisorsuppdrag i juridiska personer kan innebära att det i registret förs in uppgifter som inte har någon relevans för ledamotens utförande av sitt uppdrag och sålunda inte omfattas av ett befogat allmänt intresse.

Kritik har framförts mot att det av den nuvarande uppräknings inte framgår huruvida arvoderade uppdrag som utförs i egenskap av riksdagsledamot, t.ex. medlemskap i beredningar, utredningar och styrelser omfattas av registreringsplikten.

Vidare framstår definitionerna av de registreringspliktiga uppgifterna som oklara, bl.a. avseende vilka löne- och pensionsförmåner hänförliga till tidigare anställningar som skall anmälas. Någon ledamot har anført att det förefaller oklart huruvida ekonomiskt stöd under valrörelsen omfattas av registreringsplikten.

Några ledamöter har framhållit att de nuvarande uppgifterna i registret inte ger någon information om skuldsättning. Det har föreslagits att nettoskulder överstigande tio basbelopp skall registreras, förutom sådana skulder som hänför sig till fastigheter eller studieskulder. Någon ledamot har i detta sammanhang anfört att skuldsättning i högre grad än tillgångar skapar beroendeställning, att registret inte innehåller uppgifter om kronofogdekrav, konkurser o.d., samt att registreringsplikten även bör omfatta anställning i myndighet eller intresseorganisation som kan ge upphov till jävsproblematik.

Några ledamöter har förordat att uppgifter om uppdrag inom lobbying- och intresseorganisationer bör vara registreringspliktiga. Det har också anförts att styrelseuppdrag i ideell förening bör omfattas av registreringsplikten. Någon ledamot har efterfrågat registrering av intresseengagemang, medan en annan ledamot har anfört att även motsvarande uppgifter om make/maka och barn bör finnas i registret.

Någon ledamot har gjort gällande att registret, om det skall finnas, bör omfatta även t.ex. uppgifter om skulder, bolån och innehav av fondandelar.

De nuvarande reglerna för uppgifter om aktieinnehav har kritiserats, dels därför att det är ogörligt att löpande registrera aktie- och derivataffärer, dels därför att gränsen för anmälningsskyldighet – två basbelopp – framstår som omotiverad och komplicerad. I sammanhanget har anförts att reglerna om insiderhandel borde räckä även för riksdagsledamöter.

Flera ledamöter har påpekat att särskilt ändringsanmälningar av aktieinnehav är komplicerade i det nuvarande systemet, eftersom ändringsanmälan krävs så fort ändringar görs i en aktieportfölj. Någon ledamot har anfört att registret, med den nuvarande ordningen för ändringar, troligen alltid är inaktuellt.

Någon ledamot har ifrågasatt det befogade allmänna intresset av att uppgifter om aktieinnehav registreras och anfört att uppgifter i självdeklarationen om sådana innehav borde vara tillräckligt. Vidare har ledamoten anfört att det faktum att registret är frivilligt gör att uppgifterna knappast är tillförlitliga, eftersom uppdateringar sannolikt inte görs.

Några ledamöter har anfört att registret är alltför omfattande och att en minskad redovisning bör eftersträvas.

7.2 Antalet anmälningar per registerpost

I nedanstående tabell redovisas hur många ledamöter som i februari 2006 anmält uppgifter till registret under de olika poster som anges på registerblanketten. Vid denna tidpunkt var sammanlagt 262 ledamöter anmälda till registret.

Registerpost	Antalet anmälningar i registret
1 Företagsintressen	
1a (Innehav av aktier eller finansiella instrument som berättigar till förvärv av aktier)	56
1b (Andel i handelsbolag)	10
1c (Andel i ekonomisk förening)	14
2 Ägande av näringsfastighet	
2 (Ägande, helt eller delvis, av näringsfastighet)	24
3 Inkomstbringande verksamhet utöver ledamotsuppdraget	
3a (Avlönad anställning, som inte endast är av tillfällig karaktär)	17
3b (Inkomstbringande självständig verksamhet som bedrivs vid sidan av uppdraget som riksdagsledamot)	24
4 Avtal av ekonomisk karaktär	
4a (Avtal av ekonomisk karaktär med tidigare arbetsgivare som avtal om löne- eller pensionsförmån eller annan förmån som utgår under tid som omfattas av uppdraget som riksdagsledamot)	12
4b (Avtal med en arbetsgivare eller uppdragsgivare, även om avtalet får effekt först efter det att uppdraget som riksdagsledamot upphört)	23
5 Uppdrag utöver ledamotsuppdraget	
5a (Styrelseuppdrag och uppdrag som revisor i aktiebolag, handelsbolag, ekonomisk förening eller motsvarande utländsk juridisk förening)	89
5b (Styrelseuppdrag och uppdrag som revisor i ideell förening som har till syfte att främja medlemmars ekonomiska intressen, i en stiftelse som bedriver rörelse eller annan ekonomisk verksamhet eller i motsvarande utländsk juridisk person)	25
5c (Statligt, primärkommunalt och landstingskommunalt uppdrag som inte är av endast tillfällig karaktär)	180
6 Förmåner	
6 (Stadigvarande materiell förmån och sekreterar- eller utredningshjälp som inte har betalats av ledamoten själv och som har anknytning till uppdraget som riksdagsledamot)	8
7 Registreringspliktig uppgift saknas	26

Endast en mycket liten andel av ledamöterna, 10 respektive 14 personer, uppger att de innehar registreringspliktiga andelar i handelsbolag respektive ekonomiska föreningar. Däremot uppger 56 ledamöter, eller drygt 20 % av de registrerade, att de innehar aktier eller finansiella instrument som berättigar till förvärv av aktier. I kategorin företagsintressen utgör sålunda innehav av aktier och därtill kopplade finansiella instrument den vanligast förekommande uppgiften. Dessutom har flera ledamöter lämnat uppgifter om innehav av aktiefonder, trots att sådana innehav inte är registreringspliktiga enligt lagen. I fråga om andelar i ekonomiska föreningar avser några anmälningar uppgifter om andelar med ett mycket lågt, närmast symboliskt värde. I något fall anges värdet av den innehavda andelen i en ekonomisk förening till omkring 100 kr.

Uppgifter om innehav av näringsfastighet, om anställning och egen verksamhet samt om olika avtal av ekonomisk karaktär med nuvarande eller tidigare arbets- eller uppdragsgivare förekommer hos färre än 10 % av de ledamöter som är anmälda i registret. Vad gäller näringsfastigheter ger flertalet anmälningar vid handen att innehavet avser antingen näringsfastighet på vilken egen näringsverksamhet (jord- eller skogsbruk) bedrivs eller samägande betingat av familjeförhållanden.

Även uppgifter om inkomstbringande verksamhet utöver ledamotsuppdraget har lämnats av färre än 10 % av de till registret anmälda ledamöterna. Anmälningarna avser i några fall uppgifter om anställning från vilken ledamoten är tjänstledig utan att uppbära ersättning. I några fall förekommer uppgifter om viss självständig verksamhet, främst av opinionsbildande karaktär såsom hållande av föredrag eller författande av artiklar i tidskrifter. Det framgår av flera anmälningar om sådan verksamhet att ersättningsbeloppen uppgår till något eller några tusental kronor.

Ett stort antal ledamöter har till registret anmält uppgifter om uppdrag utöver ledamotsuppdraget. 89 ledamöter har anmält att de sitter i styrelsen eller har uppdrag som revisor i aktie- eller handelsbolag eller ekonomisk förening. Ett mindre antal, 25 ledamöter, har anmält att de är styrelseledamöter eller uppdragsrevisorer i ideella föreningar som har till syfte att främja medlemmarnas ekonomiska intressen eller i rörelsedrivande stiftelse. En majoritet av de till registret anmälda ledamöterna, 180 personer, har anmält att de har ett eller flera uppdrag i stat, primärkommun eller landstingskommun.

Vad gäller anmälan av stadigvarande materiell förmån, sekreterar- eller utredningshjälp har endast åtta ledamöter uppgett att de mottagit sådant stöd. Sex av dessa åtta anmälningar avser stöd från respektive ledamots partikansli vid riksdagen, av politiska sekreterare och annan personal anställd vid dessa kanslier. En anmälan avser stöd från partiorganisation utanför riksdagen, och endast en anmälan innehåller uppgift om materiellt stöd (upplåtande av kontorsplats) från annan organisation än det egna partiet, i förevarande fall en utbildningsinstitution. Här kan framhållas att konstitutionsutskottet, i sitt förslag till lag om registrering av riksdagsledamöters åtaganden och ekonomiska intressen, uttalade att de förmåner och stöd som här avses är sådana som inte betalas av statliga medel, av ledamotens parti eller av ledamoten själv (bet. 1995/96:KU13 s. 13). Sju av de åtta anmälningar som gjorts avser

sålunda icke registreringspliktiga uppgifter. I något fall har en ledamot även vid anmälan till registret anfört att det är oklart vad som avses med ”registreringspliktiga uppgifter”.

Omkring 10 % av de till registret anmälda ledamöterna har uppgett att de inte har några registreringspliktiga uppgifter att anmäla.

7.3 Möjligheter att inhämta information från andra register

Enligt direktiven skall utredningen bl.a. undersöka om det är möjligt att införa automatiska rutiner för att hämta in uppgifter ur andra register, t.ex. genom kammarkansliets försorg, i stället för att uppgiftslämnandet helt vilar på den enskilda ledamoten.

Information om innehav av finansiella instrument som kontoförs hos en s.k. central värdepappersförvarare enligt lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument registreras löpande hos den centrala värdepappersförvarare där de finansiella instrumenten kontoförs. De aktiebolag vars aktier är registrerade i ett avstämningsregister hos en central värdepappersförvarare är s.k. avstämningsbolag. I nuläget finns i Sverige endast en central värdepappersförvarare, VPC AB. VPC kontoför innehav av finansiella instrument inom det s.k. VPC-systemet, däribland bl.a. innehav av aktier i omkring 1 600 avstämningsbolag. Samtliga börsnoterade aktiebolag är avstämningsbolag, liksom ett stort antal andra publika aktiebolag. Uppgifter om enskilda personers innehav av finansiella instrument som kontoförs inom VPC-systemet kan i viss utsträckning överföras automatiskt till andra register, om det finns lagstöd för sådan överföring.

Information om innehav på s.k. ägarkonton i VPC och förändringar i innehavet kan överföras automatiskt, via en fast uppkoppling från VPC.

För s.k. förvaltarregistrerat konto i VPC, där ett flertal personers innehav av finansiella instrument kontoförs tillsammans av en förvaltare – det kontoförande institutet – gäller däremot att uppgifter om enskilda personers innehav på ett sådant konto inte kan föras över automatiskt. Detta gäller t.ex. depåkonton i en bank. Enligt bestämmelser i lagen om kontoföring är en förvaltare dock skyldig att till den centrala värdepappersförvararen lämna uppgifter om de aktieägare vilkas aktier han förvaltar, och information om fördelningen av aktieinnehav mellan olika personer – med uppgift om varje persons innehav – finns sålunda tillgänglig hos VPC.

Det är inte heller möjligt att automatiskt överföra uppgifter om innehav när de finansiella instrumenten omfattas av samäganderätt och kontoförs inom VPC-systemet på s.k. samägarkonto. Av VPC:s regler för registrering framgår att om det finns flera ägare till ett värdepappersinnehav kan endast en av ägarna registreras som kontohavare (företrädare). I sådant fall antecknas särskilt att samägare finns, utan angivande av deras identitet. För sådana konton gäller att den person som står registrerad som kontohavare skall rap-

portera vilka personer som är samägare till VPC en gång om året, då kontrolluppgifter lämnas enligt lagen (2001:1227) om självdeklarationer och kontrolluppgifter. Sådan information skall lämnas för varje kalenderår, senast den 31 januari närmast följande kalenderår. Information om de personer som är samägare till kontot finns sålunda tillgänglig hos VPC, där uppgifter om eventuella förändringar i ägarkonstellationen uppdateras årligen i efterhand. Det är emellertid enligt uppgift från VPC i nuläget inte tekniskt möjligt att sammanställa uppgifter om enskilda personers innehav på samägarkonton, när dessa inte är registrerade som kontohavare.

Automatisk överföring från VPC är heller inte möjlig när ägaren saknar svenskt person- eller organisationsnummer. Eftersom regeringsformen uppställer krav på svenskt medborgarskap för att utöva uppdraget som riksdagsledamot, synes emellertid några hinder för automatisk överföring på grund av avsaknad av personnummer inte kunna uppkomma.

Automatisk överföring från VPC-systemet är alltså inte möjlig om en ledamot innehar finansiella instrument med samäganderätt eller innehar finansiella instrument som är förvaltarregistrerade. Det är emellertid tekniskt möjligt att hämta in uppgifter om innehav av förvaltarregistrerade instrument från VPC, dock utan möjlighet till automatisk överföring.

Uppgifter om aktier som inte är finansiella instrument, andelar i handelsbolag och ekonomiska föreningar samt andelar i utländska juridiska personer kontoförs endast i begränsad utsträckning inom ramen för VPC-systemet. Uppgifter om innehav av s.k. delägarätter behandlas hos Skatteverket i form av kontrolluppgifter avseende föregående års innehav. Med delägar rätt förstås enligt 48 kap. 2 § inkomstskattelagen (1999:1229) aktie, rätt på grund av teckning av aktier, teckningsrätt, delrätt, andel i en investeringsfond, andel i en ekonomisk förening, vinstandelsbevis, konvertibelt skuldebrev, termin och option vars underliggande tillgångar består av aktier eller termin och option som avser aktieindex och annan tillgång med liknande konstruktion eller verkningssätt. I lagen anges även att andel i privatbostadsföretag inte utgör delägar rätt. I begreppet delägar rätt innefattas bl.a. uppgifter om innehav av finansiella instrument som innehas med samäganderätt och kontoförs inom VPC-systemet. Dessa uppgifter anmäls till Skatteverket i enlighet med lagen (2001:1227) om självdeklarationer och kontrolluppgifter. Möjligheterna att hämta in dessa uppgifter framgår av lagen (2001:181) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet.

Det är möjligt, men otympligt, att systematiskt hämta in information om fastighetsinnehav från fastighetsregistret genom tjänsten FastighetSök. Registret är uppbyggt så att sökning sker med utgångspunkt i fastigheter och inte i fysiska eller juridiska personer, vilket får till följd att det saknas möjlighet att direkt i registret söka efter uppgifter om en viss persons ägande av fastigheter. Detta innebär i praktiken att det krävs mer omfattande efterfrågningar för att få fram information om en enskild persons innehav av näringsfastigheter.

På grund av avsaknaden av sammanhållna register finns det ingen praktisk möjlighet att få fram uppgifter om anställningsförhållanden, avtal av ekono-

misk karaktär med nuvarande, tidigare eller framtida arbetsgivare samt uppgifter om inkomstbringande självständig verksamhet.

Det är möjligt att hämta in information om styrelse- och revisorsuppdrag i aktiebolag, samt styrelseuppdrag i handelsbolag, från det bolagsregister som förs av Bolagsverket. Dessutom är det möjligt att hämta in information om styrelseuppdrag i ekonomisk förening från det föreningsregister som förs av Bolagsverket. Från föreningsregistret går det även att hämta information om styrelseuppdrag i ideell förening med syfte att främja medlemmarnas ekonomiska intressen. Register över styrelse- och revisorsuppdrag i rörelsedrivande stiftelse förs av länsstyrelserna, men dessa uppgifter finns inte tillgängliga elektroniskt. Detta får till följd att det inte går att söka information om en enskild persons uppdrag, förutom genom att efterfråga sådan information direkt hos berörd länsstyrelse.

Det förs inget offentligt tillgängligt register över uppdrag i stat, primärkommun eller landstingskommun. Information om sådana uppdrag finns ofta tillgänglig, även elektroniskt genom t.ex. kommuners eller myndigheters hemsidor, men det är i praktiken ogörligt att från dessa källor ta fram samlad information om en enskild persons samtliga uppdrag.

Det finns inga register som innehåller uppgifter om vilka materiella förmåner eller administrativt stöd som ledamöter åtnjuter.

7.4 Överväganden och förslag

Den nuvarande utformningen av reglerna om registrering av riksdagsledamöters åtaganden och ekonomiska intressen innebär att ett stort antal särskilt angivna uppgifter skall anmälas av de ledamöter som anslutit sig till registret. I praktiken har det visat sig att vissa typer av uppgifter endast förekommer sporadiskt i registret. Av enkätsvaren framgår dessutom att vissa uppgifter i uppräkningsfrågasatts samtidigt som man aktualiserat om inte vissa andra uppgifter, som inte finns med i uppräkningsfrågan, borde vara förenade med anmälningskyldighet. Den detaljerade uppräkningsfrågan av registreringsuppgifter har också medfört en rad tillämpningsproblem.

Det anförda visar att övervägandena om vilka uppgifter om åtaganden och ekonomiska intressen som registret skall innehålla snarast bör ta sin utgångspunkt i annat än en sådan detaljerad och uttömmande uppräkningsfråga av registreringspliktiga uppgifter som den nuvarande lagen innehåller.

Avgörande för vilka uppgifter som skall registreras är ändamålet med registret, vilket är att ge en samlad information om ledamöternas åtaganden och ekonomiska intressen i den omfattning som är motiverad av ett befogat allmänt intresse. En annan utgångspunkt är att hanteringen skall vara praktisk och enkel och att möjligheterna att centralt hämta in information från andra register tas till vara så långt det är möjligt. Som framgått av avsnitt 7.3 ovan finns det sådana möjligheter.

7.4.1 Andelar i juridiska personer

Utredningens förslag

Uppgifter om innehav av finansiella instrument inom VPC-systemet och innehav av delägarrätter (vissa andelar i juridiska personer) skall antecknas i registret.

Enligt utredningens mening torde ledamöters innehav av aktier i avstämningsbolag tilldra sig stort intresse från allmänheten. Under utövandet av sitt uppdrag kan ledamöterna få tillgång till känslig information av ekonomisk art, och det är därför viktigt att misstankar om att man utnyttjar sådan information för egen vinning inte kan uppstå. I första hand gäller det sådana värdepapper som kan bli föremål för handel på organiserade handelsplatser. Ledamöternas innehav av aktier i avstämningsbolag bör därför enligt utredningens mening antecknas i registret. Utredningen anser vidare att, förutom uppgifter om innehav av aktier i avstämningsbolag, även uppgifter om innehav av övriga finansiella instrument, t.ex. teckningsrätter, konvertibla skuldebrev, optioner m.m. som kontoförs inom VPC-systemet bör antecknas i registret. Den insyn i ledamöternas ekonomiska bindningar som därmed uppnås bör motverka misstankar om att ledamöter kan tänkas utnyttja insiderinformation vid handel med finansiella instrument.

Flera ledamöter har lämnat uppgifter om innehav av andelar i investeringsfonder (aktiefonder), trots att någon anmälningsskyldighet inte föreligger enligt nu gällande lagstiftning. Här skiljer sig regleringen för ledamöterna från de regler som gäller för funktionärer vid myndigheter. I sistnämnda fall avser registreringskyldigheten ”finansiella instrument”, till vilka hänförs bl.a. innehav av andel i investeringsfond. För statsråden gäller att innehav av ”fondpapper” skall anmälas. Även detta begrepp innefattar andelar i investeringsfonder. Med hänsyn till den stora spridning som sparande i investeringsfonder har fått i Sverige (se t.ex. prop. 2002/03:150 s. 103), torde omfattningen av sådant sparande vara icke obetydlig bland ledamöterna.

Eftersom fondandelar liksom aktier varierar i värde beroende på den information som finns tillgänglig, uppstår även för fondandelar möjligheter att med hjälp av sådan kurspåverkande information bereda sig egen vinning. Misstankar om marknadsmissbruk kan därmed uppstå. Det framstår därför som naturligt att även uppgifter om innehav av andelar i investeringsfonder förs in i registret.

När det gäller övriga uppgifter om andelar i juridiska personer, i den mån dessa täcks av begreppet ”delägarrätt” i 48 kap. 2 § inkomstskattelagen (1999:1229), förefaller risken för missbruk av kurspåverkande information vara mindre. Viss risk för sådana misstankar torde finnas för aktier som inte kontoförs inom VPC-systemet och för sådana till aktier relaterade delägarrätter som tecknings- eller delrätter samt terminer och optioner. Innehav av andelar i en ekonomisk förening innebär en icke obetydlig bindning till den berörda juridiska personen, även om innehavet kan avse ett mindre belopp.

Innehavet kan grunda farhågor huruvida ledamoten på ett opartiskt sätt hantear frågor som har bäring på den aktuella ekonomiska föreningen.

Det framstår därför som befogat att låta även uppgifter om innehav av en andel i en ekonomisk förening, liksom övriga delägarätter, omfattas av registreringen.

Sammanfattningsvis anser utredningen att uppgifter om innehav av finansiella instrument inom VPC-systemet, samt övriga andelar i juridiska personer som utgör delägarätter enligt 48 kap. 2 § inkomstskattelagen, bör omfattas av registrering med hänsyn till ett befogat allmänt intresse.

De uppgifter som föreslås bli registrerade enligt detta avsnitt bör kunna hämtas in centralt av kammarkansliet; se vidare avsnitt 9.4.1.

7.4.2 Styrelse- och revisorsuppdrag

Utredningens förslag

Uppgifter om styrelse- eller revisorsuppdrag i aktiebolag skall antecknas i registret liksom uppgifter om styrelseuppdrag i handelsbolag, ekonomisk förening eller ideell förening som har till syfte att främja medlemmarnas ekonomiska intressen.

Styrelse- och revisorsuppdrag i bolag och föreningar innebär en icke obetydlig bindning till den berörda juridiska personen som kan grunda farhågor om att ledamoten får det svårare att på ett opartiskt sätt hantera frågor som har bäring på den aktuella juridiska personen. Uppgifter om sådana uppdrag torde därför i de flesta fall omfattas av ett befogat allmänt intresse och bör antecknas i registret. Det gäller samtliga styrelseuppdrag i aktiebolag, handelsbolag, ekonomisk förening och ideell förening som har till syfte att främja medlemmarnas ekonomiska intressen. Vidare bör även uppgifter om uppdrag som revisor i ett aktiebolag antecknas i registret, med hänsyn till de särskilda skyldigheter gentemot aktiebolaget som åvilar revisorn enligt aktiebolagslagen (2005:551).

Även uppgifterna i detta avsnitt bör kunna hämtas in centralt av kammarkansliet; se vidare avsnitt 9.4.1.

7.4.3 Övriga uppgifter

Utredningens förslag

En bestämmelse införs enligt vilken riksdagsledamöterna till registret, utöver de uppgifter som angetts i avsnitten 7.4.1 och 7.4.2, skall anmäla sådana uppgifter om åtaganden och ekonomiska intressen som enligt ledamotens bedömning omfattas av ett befogat allmänt intresse.

De uppgifter som omfattas av registreringsplikt enligt den nuvarande lagen, och som inte kommer att omfattas av centrala rutiner enligt vad som angetts i de två närmast föregående avsnitten, är följande:

- Innehav av aktier eller andra delägarrätter i utländska juridiska personer;
- Ägande av näringsfastighet;
- Avlönad anställning som inte är av endast tillfällig karaktär;
- Avtal av ekonomisk karaktär med tidigare arbetsgivare, såsom avtal om löne- eller pensionsförmån eller annan förmån som utgår under tid som omfattas av uppdraget som riksdagsledamot;
- Avtal av ekonomisk karaktär med en arbetsgivare eller uppdragsgivare, även om avtalet får effekt först efter det att uppdraget som riksdagsledamot har upphört;
- Inkomstbringande självständig verksamhet som bedrivs vid sidan av uppdraget som riksdagsledamot;
- Uppdrag som revisor i handelsbolag eller ekonomisk förening och samtliga styrelse- och revisorsuppdrag i utländskt aktiebolag, handelsbolag eller ekonomisk förening;
- Uppdrag som revisor i ideell förening som har till syfte att främja medlemmarnas ekonomiska intressen och styrelse- eller revisorsuppdrag i rörelsedrivande stiftelse;
- Statligt, primärkommunalt eller landstingskommunalt uppdrag som inte är av endast tillfällig karaktär;
- Stadigvarande materiell förmån samt sekreterar- eller utredningshjälp som inte har betalats av ledamoten själv och som har anknytning till uppdraget som riksdagsledamot.

Det rör sig här om ett stort antal olika kategorier av uppgifter, som av lagstiftaren bedömts vara av befogat allmänt intresse. Under utredningens gång har det framkommit att åsikterna bland ledamöterna är delade om dessa uppgifters relevans. Vissa ser ett behov av att lägga till uppgifter medan andra anser att den nuvarande uppräkningslistan innefattar uppgifter som saknar betydelse för utövandet av uppdraget och dessutom inkräktar på den personliga integriteten. Ett stort antal ledamöter har kritiserat den nuvarande uppräkningslistan av uppgifter och ansett att den inte är ändamålsenlig.

En jämförelse kan göras med det engelska överhusets uppförandekod där det har tagits in kriterier för vad som utgör ett "relevant intresse" (*relevant interest*). Ett intresse är relevant om det skäligen kan uppfattas av allmänheten såsom påverkande parlamentsledamotens sätt att utföra sitt parlamentariska värv. Det avgörande för bedömningen är inte huruvida ledamoten kommer att påverkas av sitt intresse, utan att allmänheten skäligen kan befara att så kommer att ske. Relevanta intressen innefattar såväl finansiella som icke-

finansiella intressen.¹⁵ Den uppräknig av uppgifter som görs utgör förtydliganden på vissa specifika punkter av de generella principerna och ställer bl.a. upp krav på att vissa uppgifter alltid skall anmälas till registret.

Det är i detta sammanhang även värt att notera att lagen med instruktion för Riksrevisionen innehåller en bestämmelse enligt vilken riksrevisorerna skall anmäla uppgift om ”annan anställning, uppdrag eller annat ägande som kan antas påverka uppdragets utförande” till riksdagen. Det lämnas alltså åt riksrevisorerna att i denna del närmare avgöra vilka uppgifter som skall anmälas. Den formulering som används, nämligen att en uppgift skall anmälas om den *kan antas påverka* uppdragets utförande, skiljer sig något från definitionen i överhusets uppförandekod där det talas om uppgifter som *skäligen av allmänheten kan uppfattas påverka* uppdragets utövande. Den anmälnings-skyldighet som åvilar överhusets ledamöter ger intryck av att vara mindre omfattande än den anmälnings-skyldighet som riksrevisorerna har att iaktta.

Erfarenheterna visar enligt utredningen att den nuvarande ordningen med en uttömmande reglering av vilka uppgifter som är registreringspliktiga utan direkt och tydlig koppling till ändamålsbestämmelsen inte är lämplig och leder till bristande tillförlitlighet hos registret. När det gäller vilka uppgifter som, utöver uppgifter om andelar i juridiska personer och om styrelse- och revisorsuppdrag, skall antecknas i registret bör det avgörande vara om uppgiften omfattas av ett befogat allmänt intresse. Registreringsplikten knyts på detta sätt tydligt till ändamålet med registret. Det förefaller vidare naturligt att bedömningen av vilka uppgifter som omfattas av ett befogat allmänt intresse görs av ledamoten själv. Härigenom uppnås att för registreringen obetydliga uppgifter inte behöver anmälas, samtidigt som varje ledamot får ett ansvar för att sådana uppgifter som verkligen har ett befogat allmänt intresse också blir föremål för registrering.

7.5 Integritetsaspekter

Enligt utredningens direktiv bör bedömningen av vilka uppgifter som skall ingå i registret ske utifrån en avvägning mellan det allmänna intresset av insyn i förekomsten av ledamöters sidointressen och sidouppdrag samt ledamotens berättigade krav på hänsyn till den personliga integriteten. Med anledning härav finns det anledning att närmare diskutera integritetsaspekterna med utgångspunkt från de förslag som utredningen övervägt.

När lagen om registrering av riksdagsledamöters åtaganden och ekonomiska intressen infördes anförde konstitutionsutskottet att ett rimligt hänsynstagande till ledamöternas personliga integritet borde kunna göras genom att uppgifter om ledamöterna får registreras endast i den omfattning som är försvarlig utifrån ett befogat allmänt intresse (bet. 1995/96:KU13 s. 11). Formu-

¹⁵ Se not 11 ovan.

leringen av lagens ändamål i 5 § innebär alltså enligt konstitutionsutskottet ett rimligt hänsynstagande till ledamöternas personliga integritet.

Personuppgiftslagen

Vid bedömningen av om utredningens förslag i tillräcklig grad tillgodoser ledamöternas berättigade krav på hänsyn till den personliga integriteten är personuppgiftslagen (1998:204) av särskilt intresse. Syftet med lagen är att skydda människor mot att deras personliga integritet kränks genom behandling av personuppgifter. Lagen innehåller inte någon definition av begreppet personlig integritet, och någon definition finns inte heller i EG-direktivet 95/46/EG (Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG av den 24 oktober 1995 om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter), vars bestämmelser personuppgiftslagen genomför i svensk rätt.

Förslag till ändringar i personuppgiftslagen, bl.a. i syfte att underlätta behandlingen av personuppgifter, lämnas i proposition 2005/06:173. I propositionen anförs att en kränkning av den personliga integriteten skulle kunna bestå i ett intrång i en fredad sfär som den enskilde bör vara tillförsäkrad och där ett oönskat intrång, såväl psykiskt som fysiskt, bör kunna avvisas. Vidare anförs att särskild hänsyn bör tas till vissa faktorer vid bedömningen av om viss automatiserad behandling av personuppgifter är integritetskänslig eller inte. Här nämns arten av de personuppgifter som samlas in och syftet med insamlingen av uppgifterna, vem som använder uppgifterna och hur de används, samt även mängden av insamlade uppgifter som är sammanställda eller möjliga att sammanställa (prop. s. 15).

I propositionen anförs vidare att rätten till personlig integritet inte är absolut, utan kan inskränkas. Inskränkningar i den personliga integriteten kan ske genom att en avvägning görs mellan integritetsintresset och motstående, legitima och grundläggande värden och intressen. Bland sådana intressen nämns yttrandefrihet, informationsfrihet, offentlighet och brottsbekämpning (prop. s. 16). Här hänvisas till ett uttalande i förarbetena till 1973 års datalag med innebörden att skyddet för den personliga integriteten inte kan sträcka sig längre än vad som är möjligt med hänsyn till de krav samhällsgemenskapen uppställer (prop. 1973:33 s. 89). Enligt utredningens mening förefaller denna gränsdragning vara väl förenlig med den avgränsning av registreringsplikten som görs i 5 § lagen om registrering av riksdagsledamöters åtaganden och ekonomiska intressen, enligt vilken uppgifter får registreras i den omfattning som är motiverad av ett befogat allmänt intresse. I lagens förarbeten uttalar konstitutionsutskottet att skyddet för den personliga integriteten också för riksdagsledamöter bör ligga på en hög nivå, men att det i ett öppet samhälle måste accepteras att en riksdagsledamot i frågor som rör denne i hans eller hennes egenskap av offentlig person bör tåla en något större insyn än vad som kan krävas av enskilda personer i övrigt (bet. 1995/96:KU13 s. 7).

Personuppgiftslagen innehåller vissa bestämmelser som, enligt utredningens mening, bör beaktas vid en översyn av lagen om registrering av riksdags-

ledamöters åtaganden och ekonomiska intressen. Sålunda bör det av lagen framgå vem som bestämmer ändamålen med och medlen för behandlingen av personuppgifter (personuppgiftsansvarig). Den personuppgiftsansvarige är, i flera registerlagar som antagits efter personuppgiftslagens tillkomst, den myndighet i vars verksamhet registret förs (jfr t.ex. Rikspolisstyrelsen enligt 4 § polisdatalagen (1998:622) eller Skatteverket enligt 1 kap. 6 § lagen (2001:181) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet). Det framstår därför som lämpligt att riksdagsförvaltningen är personuppgiftsansvarig vid behandlingen av personuppgifter enligt lagen om registrering av riksdagsledamöters åtaganden och ekonomiska intressen. En bestämmelse med denna innebörd bör enligt utredningens mening föras in i lagen.

Vidare bör bestämmelser tas in i lagen som syftar till att skydda de personer som omfattas av registreringen mot risken att felaktiga uppgifter förs in i registret. Regleringen bör utformas som en hänvisning till föreskrifterna om rättelse i personuppgiftslagens 28 § och om skadestånd vid felaktig behandling av personuppgifter i lagens 48 §.

Integritetsskyddet för ledamöterna enligt utredningens förslag

Enligt utredningens förslag kommer vissa uppgifter som omfattas av registreringsplikt att tas in i registret genom inhämtande av information från andra register. Utöver dessa uppgifter skall ledamöterna själva ange sådana förhållanden som de anser vara av ett befogat allmänt intresse. Beroende på de bedömningar som varje enskild ledamot sålunda gör, kan naturligtvis uppgifter som inte tidigare funnits tillgängliga komma att föras in i registret. Det kan vara fråga om t.ex. anställnings- eller uppdragsförhållanden eller uppgifter rörande utländska styrelseuppdrag och värdepappersinnehav.

Om en ledamot bedömer att en viss övrig uppgift inte bör anmälas, eftersom publicering av uppgiften i registret skulle vara integritetskränkande, går det inte att bortse från möjligheten att samma uppgifter tas fram av medierna eller allmänheten på annat sätt. I ett sådant fall kan ledamoten efter förfrågningar från medierna behöva förklara varför han eller hon inte anser att uppgifterna i fråga omfattades av ett befogat allmänt intresse. Någon annan följd än den eventuella rapportering som kan ske i olika medier får dock inte en sådan händelse. Den eventuella kränkning av den personliga integriteten som ett sådant offentliggörande av uppgifter kan innebära sker alltså oberoende av det register som förs i riksdagen.

I detta sammanhang kan noteras att registreringsplikten enligt utredningens förslag är avsevärt mindre omfattande än den registreringsplikt som åvilar parlamentsledamöter i ett flertal av de länder vars regler undersökts av utredningen. Enligt reglerna i det danska Folketinget, det norska Stortinget och det brittiska parlamentets underhus skall såväl gåvor över ett visst värde som bidrag till resekostnader anmälas till respektive parlaments register. Även regelverken i det brittiska parlamentets överhus, den tyska förbundsdagen och Europaparlamentet fastslår en registreringsplikt av väsentligen större omfatt-

ning än den som utredningen nu förordar. Sådana mer omfattande uppräknings-
ningar av registreringspliktiga uppgifter har ansetts förenliga med parlaments-
ledamöternas krav på skydd för den personliga integriteten.

Sammanfattningsvis anser utredningen att en registreringskyldighet i en-
lighet med utredningens förslag inte innebär att skyddet för ledamöternas
personliga integritet åsidosätts.

8 Frågan om obligatorisk registrering

Utredningens förslag

Registreringen görs obligatorisk för samtliga ledamöter.

Utredningen har i enlighet med sina direktiv övervägt förutsättningarna att införa ett obligatoriskt register.

Vissa ledamöter har i enkäten, utan att utredningen direkt frågat om det, berört frågan om registret bör vara obligatoriskt.

De ledamöter som förordar att registret avskaffas har till stöd för detta anfört bl.a. att många av uppgifterna redan finns tillgängliga i andra register. Flera ledamöter har dessutom uppgett att registrets ändamål som det anges i lagens 5 § inte är en relevant motivering för att föra ett register. Vissa ledamöter som uttryckligen framfört att registret inte bör vara obligatoriskt har motiverat sin ståndpunkt med att de nuvarande uppgifterna i registret inte ger en rättvisande bild av riksdagsledamöternas åtaganden och ekonomiska intressen.

Ett antal ledamöter har anfört att registret bör vara obligatoriskt. Några ledamöter har förordat en lösning där åtaganden och ekonomiska intressen över en viss nivå görs till föremål för obligatorisk registrering, medan någon ledamot vill utsträcka den obligatoriska registreringsplikten till alla former av ekonomiska åtaganden, bolagsverksamhet och styrelseuppdrag samt ekonomiska tillgångar. Som skäl för ett obligatorium anför någon ledamot att registret annars inte uppfyller sitt ändamål.

I oktober 2000 var 294 ledamöter anslutna till registret (bet. 2000/01:KU4 s. 50), medan antalet anmälda ledamöter uppgick till 261 i april 2006. Antalet anmälda ledamöter har således minskat jämfört med föregående mandatperiod och uppgår nu till omkring tre fjärdedelar av det totala antalet riksdagsledamöter. Enligt utredningens mening kan det, med hänsyn till att så många ledamöter valt att inte ansluta sig till registret, ifrågasättas om registret fyller sitt ändamål att ge en samlad information om ledamöters åtaganden och ekonomiska intressen. Detta talar för att man bör överväga att göra registret obligatoriskt för att bättre uppnå syftet med registreringen.

Ytterligare skäl för att göra registreringen obligatorisk är att anmälningskyldigheten inom myndigheter under riksdag och regering utan undantag är obligatorisk. Som tidigare nämnts (se avsnitt 4.3–4.5) vilar anmälningskyldigheten här mycket på vikten av att allmänheten känner förtroende för den statliga sektorns institutioner och de personer som verkar i det offentliga tjänst. En jämförelse kan här även göras med det engelska överhusets uppförandekod (se avsnitt 5.6) där det uttryckligen slås fast att det avgörande för bedömningen om en viss uppgift skall registreras inte är om ledamoten i och

för sig kommer att påverkas av ett visst intresse utan om allmänheten skäligen kan befara att så kommer att ske. Liknande överväganden ligger bakom reglerna om offentligt anställdas bisysslor i lagen (1994:260) om offentlig anställning. Enligt dessa regler är det inte tillåtet för en arbetstagare att som bisyssla inneha en anställning eller något uppdrag eller utföra någon verksamhet som kan rubba förtroendet för arbetstagarens opartiskhet eller som kan skada myndighetens anseende. Vissa arbetstagare – ordinarie domare och chefer för myndigheter som lyder omedelbart under regeringen – är bl.a. därför skyldiga att på eget initiativ anmäla vilka typer av bisysslor de har (jfr prop. 2000/01:147 s. 26 f.).

En ökad öppenhet kring ledamotskapet skulle sannolikt bidra till att öka allmänhetens förtroende för den offentliga förvaltningen och för riksdagsledamöterna och det politiska systemet. Även detta talar enligt utredningens uppfattning för att registret görs obligatoriskt. Inte minst gäller det de uppgifter om innehav av bl.a. finansiella instrument samt styrelse- och revisorsuppdrag som utredningen behandlat i avsnitt 7.4.1 och 7.4.2 ovan.

Ett obligatorium måste emellertid vägas mot ledamöternas befogade krav på skydd av den personliga integriteten. När lagen om registrering av riksdagsledamöters åtaganden och ekonomiska intressen infördes, anförde konstitutionsutskottet som tidigare nämnts att ett rimligt hänsynstagande till ledamöternas personliga integritet borde kunna göras genom att uppgifter om ledamöterna får registreras endast i den omfattning som är försvarlig utifrån ett befogat allmänt intresse (bet. 1995/96:KU13 s. 11). Det framgår alltså av detta uttalande att den nuvarande formuleringen av lagens ändamål enligt utskottets mening innebär att rimlig hänsyn tagits till ledamöternas personliga integritet.

Utredningen har för egen del tidigare funnit att ändamålsbestämmelsen bör behållas, eftersom den utgår från en rimlig avvägning mellan behovet av insyn i ledamöternas åtaganden och ekonomiska intressen å ena sidan och skyddet för den personliga integriteten å andra sidan. Enligt utredningens mening lägger alltså hänsynen till den personliga integriteten inte hinder i vägen för att göra registret obligatoriskt. För ett obligatorium talar också att så många av de viktigare uppgifterna angående ledamöternas åtaganden och ekonomiska intressen enligt utredningens förslag kommer att hämtas in genom kammarkansliets försorg medan det ankommer på ledamöterna själva att avgöra vilka övriga uppgifter som är av sådant allmänt intresse att de bör registreras.

Mot bakgrund av vad som nu anförts anser utredningen att övervägande skäl talar för att registret görs obligatoriskt.

9 Den praktiska hanteringen av registret

Enligt direktiven skall utredningen bl.a. överväga bättre och mer lättillgängliga instruktioner till ledamöter och kammarkansliet för användningen av systemet. Med utgångspunkt i detta uppdrag har utredningen låtit undersöka den nuvarande registerhanteringen, den information som finns tillgänglig om registret och instruktionerna för anmälan och lämnande av uppgifter till registret, och övervägt lämpliga förändringar.

9.1 Det nuvarande systemet för registrering

Registreringen sker i ledamotsekonomiska registret, LedEkReg. Registret körs i Lotus Notes och administreras av kammarkansliet. En vidareutvecklad version av dataregistret togs i bruk sedan riksmötet öppnats efter valet 2002. Anmälan sker genom att ledamoten fyller i ett anmälningsformulär direkt i databasen i Notes. I och med att ledamoten på detta sätt registrerar uppgifterna får kammarkansliet ett meddelande härom per e-post. För att en sålunda registrerad anmälan skall vara fullständig krävs att ledamoten dessutom skriver ut anmälningsblanketten, undertecknar denna och insänder den undertecknade blanketten till kammarkansliet. En användarinstruktion för databasen för ledamöter och administrativ personal finns tillgänglig online med möjlighet till utskrift. I de fall då en ledamot inte har sänt in en undertecknad pappersversion av anmälningsblanketten till kammarkansliet, görs en påminnelse till ledamoten genom att kammarkansliet skickar ut en utskrivna anmälningsblankett till ledamoten för undertecknande.

När den undertecknade anmälan kommer in till kammarkansliet diarieförs den manuellt i Riksdia. Den förvaras sedan i ett låst arkivskåp på kammarkansliet, och en kopia sätts in i en särskild pärm. Ändringsanmälningar biläggs den ursprungliga anmälan och diarieförs med separat löpnummer.

Efter valet 2002 gick information ut från kammarkansliet till samtliga ledamöter om möjligheten att anmäla sig till registret. Informationen innefattade en blankett för anmälan om registrering och anvisningar för anmälan. Omvalda ledamöter som varit registrerade under förra valperioden fick särskild information om att de måste komma in med en ny anmälan om de ville kvarstå i registret. I samband med att en vidareutvecklad version av LedEkReg togs i bruk viss tid efter riksmötets öppnande sändes särskild information ut till ledamöterna och en användarinstruktion bifogades. Den 6 november 2002 sändes en skriftlig påminnelse om möjligheten att anmäla sig till registret ut till samtliga ledamöter. En påminnelse lades även ut på riksdagens intranät, Helgonät, under en tid.

9.2 Ledamöternas synpunkter på registret och registerhanteringen

Flera ledamöter har uppgett att det är svårt att förstå hur den elektroniska registreringen sker och att databasen för registrering (LedEkReg) är svår att använda. Det är enligt ett stort antal ledamöter svårt att fylla i uppgifterna elektroniskt, och det faktum att en pappersblankett skall skrivas under och skickas in innebär en viss grad av dubbelarbete. Några ledamöter har också uppgett att de inte känner till huruvida uppgifter som de anmält om sig själva har blivit registrerade, då bekräftelse på detta ej skickas ut till ledamoten. Ett stort antal ledamöter har uppgett att de inte känner till var de kan få information om sina egna anmälda uppgifter. Detsamma gäller frågan huruvida uppgifter måste anmälas årligen, och om uppgifter kvarstår i registret efter riksdagsval. Det har vidare anförts att ledamöterna kommer i kontakt med registret så sällan att de hinner glömma hur registreringen sker mellan tillfällena, samtidigt som uppgifter snabbt kan komma att ändras.

Flera ledamöter har framfört önskemål om att påminnelser om möjligheten att göra ändringsanmälan till registret skall skickas ut till ledamöterna med jämna mellanrum, t.ex. en gång per år, i syfte att motverka att anmälningar ej görs på grund av slarv eller glömska. Vidare efterlyses tydlig information om den nuvarande ordningen, dvs. att registrering gäller under hela den innevarande mandatperioden. Flera ledamöter som inte använder sig av databasen efterlyser en möjlighet att, på annat än elektroniskt vis, få information om vilka uppgifter om ledamoten själv som finns i registret. Sammanfattningsvis efterfrågar ett stort antal ledamöter mer information om registret, liksom återkommande påminnelser om möjligheten att anmäla sig till och uppdatera sina uppgifter i registret.

Någon ledamot efterlyser en möjlighet att uppdatera uppgifterna i registret elektroniskt för att underlätta rutinerna, och ett flertal ledamöter efterfrågar större möjligheter till elektronisk hantering över huvud taget.

9.3 Kammarkansliets synpunkter på registerhanteringen

Från kammarkansliets sida har som en allmän anmärkning påpekats att arbetet med registerhanteringen är ojämnt fördelat över riksmötena, med en mycket hög arbetsbelastning i början av det första riksmötet efter ett riksdagsval och därefter lite eller mycket lite aktivitet under mandatperioden. Detta förhållande betingas dock av att samtliga ledamöter anmodas att inkomma med anmälan till registret i samband med att de påbörjar sina uppdrag vid mandatperiodens början, vilket innebär ett stort inflöde av registreringsuppgifter under en förhållandevis kort tidsperiod.

Enligt kammarkansliet har det från ledamöter uttryckts viss förvåning över att även de ledamöter som anmält sig till registret under tidigare riksmöten måste inkomma med en ny anmälan efter varje riksdagsval. Behovet av ny

registrering påtalades i ett särskilt utskick från kammarkansliet till omvalda ledamöter hösten 2002, och information om detta lades även ut på riksdagens intranät.

Det har framkommit att den nuvarande ordningen, där ledamöterna måste skriva ut en pappersblankett och skriva under den när de avslutat det elektroniska registreringsförfarandet i databasen LedEkReg, innebär att vissa anmälningar som görs elektroniskt i databasen inte förs in i registret på grund av att någon underskriven pappersblankett inte kommer in till kammarkansliet. Från kammarkansliets sida skickas påminnelser ut till de berörda ledamöterna. Flertalet ledamöter efterkommer denna påminnelse, och det kan röra sig om mellan fem och tio ledamöter som även efter denna påminnelse släpar efter med den egenhändigt undertecknade anmälningsblanketten. Denna ordning innebär för kammarkansliet ett tämligen omfattande arbete, främst vid en ny mandatperiods början, med att bevaka inkomna blanketter och skicka ut påminnelser till de ledamöter som registrerat sig elektroniskt men inte skrivit under och skickat in pappersblanketten med registeruppgifter.

Det förekommer också att ledamöter har svårigheter att fylla i anmälningsblanketten i databasen och begär bistånd från kammarkansliet. Kammarkansliet ber då ledamöten att fylla i och underteckna anmälningsblanketten i pappersform och skicka den till kammarkansliet, där en elektronisk version av blanketten upprättas. Enligt uppgift från kammarkansliet kan andelen anmälningar som inte sker elektroniskt, därför att ledamöten inte använder sig av möjligheten att skriva in registeruppgifter direkt i databasen, uppskattas till närmare 50 % av samtliga anmälningar. Detta leder även till att hanteringen av inkomna anmälningsblanketter innebär en relativt stor arbetsbörda under perioden omedelbart efter det att en ny riksdag påbörjat sitt arbete.

Från kammarkansliet har också framförts att förfrågningar om anmälan till registret inte endast kommer från ledamöterna själva utan även från assistenter, främst på partiernas riksdagskanslier. Förfrågningar har även framställts om möjligheterna för ledamöternas assistenter att få tillgång till registret, vilket förklaras med att det i viss utsträckning förefaller vara dessa som handlägger anmälningarna till registret. I nuläget finns ingen möjlighet för assistenter på partikanslierna att få tillgång till registerdatabasen, och kammarkansliet har heller ingen möjlighet att uppskatta i vilken utsträckning handläggare på partikanslierna medverkar vid upprättandet av anmälningsblanketter.

Den grupp som främst konsulterar registret utgörs enligt kammarkansliets uppfattning av journalister från press, radio och tv. Kammarkansliet kontaktas genomsnittligen cirka en gång i veckan av journalister som önskar ta del av information från registret. I majoriteten av fallen efterfrågas då information om alla ledamöter från en specifik valkrets. I några enstaka fall under innevarande mandatperiod har information om en specifik ledamot efterfrågats; detta i samband med att ledamöten varit föremål för intensiv mediebevakning under en period. Det förekommer mer sällan, i genomsnitt en gång per år, att journalister besöker kammarkansliet och på plats går igenom registret. Vid

dessa tillfällen tillbringar journalisterna längre tid, upp till en vecka, med att gå igenom samtliga anmälningar i registret.

De uppgifter som främst efterfrågas, i uppskattningsvis ca 75 % av fallen, rör ledamöternas aktieinnehav och förmögenhetsförhållanden. Enligt kammarkansliet förefaller majoriteten av dessa förfrågningar göras i syfte att jämföra registrets innehåll med de uppgifter om värdepappersinnehav som finns i andra register. Det förekommer relativt frekvent, enligt kammarkansliet ett tiotal gånger per år, att ledamöter anmäler ändringar i sina uppgifter om värdepappersinnehav efter det att journalister på detta sätt begärt ut uppgifter.

Förutom journalister förekommer det att enskilda personer begär ut uppgifter ur registret. Detta sker dock enligt kammarkansliet mycket sporadiskt, endast ett fåtal gånger per år.

9.4 Överväganden och förslag

9.4.1 Centralt inhämtande av uppgifter

Som utredningen tidigare framhållit är det lämpligt att ta till vara de möjligheter som finns att centralt ta in uppgifter från andra register för att inte belasta de enskilda ledamöterna med denna uppgift. Dessa möjligheter har beskrivits i avsnitt 7.3 där det också framgår i vilken omfattning uppgifterna kan erhållas genom automatiska rutiner.

Utredningens förslag

Uppgifter om riksdagsledamöters innehav av finansiella instrument som kontoförs hos en central värdepappersförvarare infordras från den centrala värdepappersförvararen och förs in i registret av kammarkansliet.

Uppgifter om riksdagsledamöters innehav av delägarätter (andelar i juridiska personer) infordras från Skatteverket och förs in i registret av kammarkansliet.

Uppgifter om styrelse- eller revisorsuppdrag i aktiebolag, liksom uppgifter om styrelseuppdrag i handelsbolag, ekonomisk förening eller ideell förening som har till syfte att främja medlemmarnas ekonomiska intressen, infordras från Bolagsverket och förs in i registret av kammarkansliet.

Värdegränsen för registreringsplikten för innehav av andelar i juridiska personer tas bort.

Registrering av uppgifter om innehav av finansiella instrument inom VPC-systemet

Med hänsyn till de möjligheter som finns att automatiskt inrapportera uppgifter om innehav av finansiella instrument inom VPC-systemet till registret, förefaller det befogat att införa en ordning där uppgifter om ledamöters innehav av sådana instrument överförs automatiskt från VPC eller annan central värdepappersförvarare till riksdagens kammarkansli, i den utsträckning detta är tekniskt möjligt. En fördel med en sådan ordning är att ledamöterna undviker risken att uppgifterna i riksdagens och VPC:s register inte överensstämmer.

Inom VPC-systemet registreras främst uppgifter om innehav av aktier i avstämningsbolag och olika typer av obligationer, men även andra räntebärande papper, konvertibla lån och olika typer av s.k. emissionsrätter (t.ex. teckningsrättsbevis och delbevis). De uppgifter som i nuläget är möjliga att överföra från VPC genom automatisk databehandling avser sådana innehav av finansiella instrument, som inte är föremål för samägande eller registrering på s.k. depåkonto (förvaltarregistrering). Utredningen anser att överföring av sådana uppgifter till riksdagens kammarkansli bör ske genom automatisk databehandling.

Det är inte tekniskt möjligt att genom automatisk databehandling föra över uppgifter från VPC om innehav av finansiella instrument på s.k. förvaltar-konton eller instrument som innehas med samäganderätt. Det saknas dessutom i nuläget tekniska möjligheter att hos VPC sammanställa uppgifter om innehav av instrument som innehas med samäganderätt. För att möjliggöra centralt inhämtande av uppgifter om innehav av finansiella instrument på förvaltar-konton till registret, bör riksdagsförvaltningen ges möjlighet att utan användande av automatisk databehandling hämta in sådan information om ledamöternas innehav av finansiella instrument från VPC på det sätt som beskrivits ovan i avsnitt 7.3.

Det torde vara tillfyllest att kammarkansliet uppdaterar uppgifterna om ledamöternas innehav av finansiella instrument på förvaltarregistrerade konton t.ex. två gånger per år.

Registrering av uppgifter om innehav av övriga delägarrätter

Den kontoföring som sker hos VPC innefattar samtliga aktier i avstämningsbolag och därutöver vissa andra finansiella instrument. Det saknas möjlighet att inhämta uppgifter om innehav av finansiella instrument som innehas med samäganderätt, liksom om övriga delägarrätter, automatiskt eller på annat sätt från VPC. Vidare finns det inom VPC-systemet inga uppgifter om innehav av andelar i investeringsfonder (aktiefonder).

Däremot lämnas årligen till Skatteverket uppgifter om enskilda personers innehav av delägarrätter i juridiska personer enligt bestämmelser i lagen (2001:1227) om självdeklarationer och kontrolluppgifter. Uppgifter om sådana innehav behandlas hos Skatteverket och används för taxering och bestämmande av skatt.

De kontrolluppgifter som lämnas till Skatteverket omfattas av sekretess enligt 9 kap. 1 § sekretesslagen (1980:100). Sekretess gäller enligt denna bestämmelse för uppgift om enskilda personliga eller ekonomiska förhållanden i myndighets verksamhet, som avser bestämmande av skatt eller som avser taxering eller i övrigt fastställande av underlag för bestämmande av skatt. Uppgifter som omfattas av sekretessen får inte lämnas ut, såvida inte någon sekretessbrytande regel är tillämplig.

14 kap. sekretesslagen innehåller föreskrifter om vissa begränsningar i sekretessen avseende bl.a. kontrolluppgifter hos Skatteverket. Det framgår av 14 kap. 1 § att en uppgift kan lämnas till regeringen eller riksdagen utan hinder av sekretess. Denna bestämmelse möjliggör för regeringen eller riksdagen att få del av sekretessbelagda uppgifter från en annan myndighet för att pröva frågan om uppgifterna bör lämnas ut till en tredje part (prop. 1979/80:2 del A s. 322).

Det framgår vidare av bestämmelsen att en uppgift kan lämnas till en annan myndighet utan hinder av sekretess, om uppgiftsskyldigheten följer av lag eller förordning. För att uppgifter skall kunna lämnas ut utan hinder av sekretess, krävs att uppgiftsskyldigheten uppfyller vissa krav på konkretion och avser t.ex. utlämnande av uppgifter av speciellt slag eller en viss myndighets rätt att få del av uppgifter i allmänhet (prop. 1979/80:2 del A s. 322). För Skatteverkets del har en skyldighet att lämna ut uppgifter som omfattas av skattesekretess tagits in i ett tiotal lagar och förordningar på olika områden. Skatteverket är skyldigt att i vissa fall lämna ut uppgifter till bl.a. Försäkringskassan enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring och enligt barnbidragsförordningen (1986:386), till en arbetslöshetskassa enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension, till riksdagens ombudsmän (JO) enligt regeringsformen och till ett riksdagsutskott enligt riksdagsordningen.

Sekretessbelagda uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet behandlas i enlighet med föreskrifterna i lagen (2001:181) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet. I fråga om utlämnande av uppgifter avseende skatteverksamhet uttalades i förarbetena till den tidigare lagen på området, skatteregisterlagen (1980:343), att utgångspunkten, vid utbyte av uppgifter mellan skatteområdet och ett annat verksamhetsområde, bör vara att de enskilda medborgarna normalt bör kunna utgå från att uppgifter av känslig natur som lämnas för viss verksamhet inte används också för annan verksamhet. En restriktiv hållning till uppgiftsutbyte förordades, där en intresseavvägning måste ske och utbyte av uppgifter inte tillåtas i andra fall än då intresset av utlämnandet klart bedöms väga över risken för otillbörligt integritetsintrång. Härvid måste vid avvägningen beaktas hur pass nära de olika verksamhetsområdena ligger varandra, i vilken mån uppgifterna är skyddade av sekretess hos den mottagande myndigheten och om det finns möjlighet att underrätta de enskilda om uppgiftsutbytet (prop. 1979/80:146 s. 26 f.).

Generellt sett finns det enligt utredningens mening anledning att iaktta stor restriktivitet vid brytande av skattesekretess. Som framgått sker genombrott av sådan sekretess endast i ett fåtal fall, med stöd av undantagsbestämmelser i 14 kap. sekretesslagen. Vid en bedömning av om förutsättningar för genombrott föreligger, måste hänsyn tas till om uppgifterna lämnas ut i syfte att behandlas i verksamhet av annat slag, om sekretesskyddet upphör eller kvarstår efter utlämnandet och om den enskilde person som berörs kan få under rättelse om att uppgiften kan komma att utlämnas. Utredningen anser att hänsyn dessutom måste tas till hur ett röjande kan påverka den person som uppgiften gäller. Samtidigt bör omfattningen och avgränsningarna av den föreslagna uppgiftsskyldigheten beaktas, liksom den integritetskränkning för den enskilde som ett utlämnande kan innebära.

Som nämnts kan enligt 14 kap. 1 § första meningen sekretesslagen en uppgift lämnas till regeringen eller riksdagen utan hinder av sekretess. En skyldighet att till riksdagen löpande lämna sådana uppgifter som det här är fråga om – uppgifter om riksdagsledamöters innehav av delägarätter – kan emellertid knappast grundas på den bestämmelsen. Det framgår tydligt av förarbetena till sekretesslagen att bestämmelsens syfte främst är att möjliggöra lämnande av viss uppgift till riksdagen för prövning av utlämnande av hemlig handling till tredje man.

En skyldighet för en myndighet att inom vissa ramar lämna ut sekretessbelagda uppgifter till en annan myndighet kan föreskrivas i lag eller förordning med stöd av bestämmelsen i 14 kap. 1 § andra meningen sekretesslagen. Enligt utredningens mening kan det därför övervägas om inte en skyldighet för Skatteverket att till riksdagsförvaltningen lämna sekretessbelagda uppgifter om riksdagsledamöternas innehav av delägarätter möjligen kan föreskrivas med stöd av denna bestämmelse.

Sådan uppgiftsskyldighet föreskrivs främst i samband med olika myndigheters utövande av tillsyns- och kontrollfunktioner. Enligt utredningens mening kan förande av register över riksdagsledamöternas åtaganden och ekonomiska intressen inte anses utgöra en tillsyns- och kontrollfunktion av sådant slag. Registreringen sker i syfte att tillhandahålla information till allmänheten om dessa förhållanden, inte för att kontrollera eller utöva tillsyn över riksdagsledamöternas förehavanden. Detta talar mot att någon uppgiftsskyldighet gentemot riksdagsförvaltningen åläggs Skatteverket, avseende uppgifter om riksdagsledamöters innehav av delägarätter.

Det är dock här fråga om vissa, tydligt avgränsade kontrolluppgifter rörande innehav av delägarätter. Det kan noteras dels att dessa uppgifter till en övervägande del redan i dag omfattas av registreringen, dels att vissa funktionärer inom Sveriges riksbank åläggs att anmäla uppgifter om vissa delägarätter (innehav av andel i ekonomisk förening eller handelsbolag) till riksdagen. Den uppgiftsskyldighet som skulle följa av att Skatteverket ålades att årligen till riksdagsförvaltningen lämna uppgifter om innehav av delägarätter för 349 riksdagsledamöter framstår, i jämförelse med den uppgiftsskyldighet som åligger Skatteverket enligt en rad andra författningar, som mindre omfattande

och tydligare avgränsad i fråga om de uppgifter som kommer ifråga och den personkrets som avses. Ledamöterna skulle dessutom i förväg informeras om behandlingen av uppgifterna i registret, i samband med att de tillträder sina uppdrag. Uppgifterna om delägarrätter framstår vidare som mindre känsliga från integritetssynpunkt och måste anses omfattade av ett befogat allmänt intresse.

Sammantaget finns det sålunda skäl att föreskriva en skyldighet för Skatteverket att till riksdagsförvaltningen lämna uppgifter om riksdagsledamöternas innehav av delägarrätter. Utredningen har härvid särskilt beaktat uppdraget enligt utredningens direktiv att undersöka möjligheterna att centralt inhämta uppgifter till registret.

Utöver detta bedömer utredningen att en följdändring blir nödvändig i lagen (2001:181) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet, som täcker bl.a. behandling av sådana uppgifter om innehav av delägarrätter varom nu är fråga. Det framgår av lagens 5 § att uppgifter får behandlas för tillhandahållande av information som behövs i författningsreglerad verksamhet hos någon annan än Skatteverket för

1. fastställande av underlag för samt redovisning, bestämmande, betalning och återbetalning av skatter eller avgifter,
2. utsökning och indrivning,
3. att utgöra underlag för beslut och kontroll av bidrag och andra stöd,
4. pensionsberäkning,
5. tillsyn och kontroll samt lämplighets- och tillståndsprövning och annan liknande prövning och
6. aktualisering och komplettering av uppgifter om fastigheter i andra myndigheters register.

Lämnande av uppgift till riksdagsförvaltningen, för förande av register över riksdagsledamöternas åtaganden och ekonomiska intressen, synes inte kunna medges med stöd av någon av dessa uppräknade grunder. För att det skall göras möjligt att inhämta uppgifter om enskilda personers innehav av delägarrätter från Skatteverket, krävs därför att en ny punkt 7 införs, med innebörd att Skatteverket får behandla uppgifter för tillhandahållande av information som behövs för förande av register enligt lagen om registrering av riksdagsledamöternas åtaganden och ekonomiska intressen.

Registrering av uppgifter om uppdrag i bolag och föreningar

Vissa uppgifter om styrelse- och revisorsuppdrag är tillgängliga för allmänheten hos Bolagsverket. Det finns därför goda möjligheter att genom en enkel sökning på en ledamots namn få fram information om de uppdrag som denne har i de juridiska personer som finns upptagna i bolags- respektive föreningsregistret.

Utredningen föreslår därför att kammarkansliet tar över ansvaret för registrering av uppgifter om styrelse- och vissa revisorsuppdrag. Kammarkansliet skall då alltså använda sig av den information som finns tillgänglig hos Bolagsverket och föra in informationen i registret. De enskilda ledamöterna behöver därmed inte själva anmäla uppgifterna, och risken för bristande överensstämmelse med andra register bortfaller.

Det torde vara tillfyllest att kammarkansliet uppdaterar dessa uppgifter t.ex. två gånger per år.

Beloppsgränsen för när registreringsplikt inträder bör tas bort

Vissa komplikationer följer av ett regelverk där anmälningsskyldighet knyts till ett tröskelvärde. Det föreligger risk för att anmälningsskyldighet uppstår och bortfaller upprepade gånger för innehav som ligger omkring det fastslagna gränsvärdet. Ett system där samtliga innehav av andelar i juridiska personer blir föremål för registrering, utan uppgifter om antalet andelar eller deras värde, är enligt utredningens mening att föredra. Den nuvarande begränsningen till innehav överstigande två basbelopp bör därför tas bort.

9.4.2 Underrättelse till tredje part om uppgifter anmälda till registret

Utredningens förslag

Skyldigheten att bereda enskilda och juridiska personer, samt offentliga organ, tillfälle att yttra sig över uppgifter i registret som berör dem tas bort.

Enligt den nuvarande lagens 12 § skall i förekommande fall, innan uppgifter får registreras, enskilda och juridiska personer samt offentliga organ beredas tillfälle att yttra sig över uppgifter som berör dem. Det rör sig om uppgifter om avlönad anställning, avtal av ekonomisk karaktär, styrelse- och revisorsuppdrag samt materiellt stöd till ledamot. Om ett yttrande från en berörd tredje part innehåller en erinran mot en lämnad uppgift, skall ledamoten beredas tillfälle att ändra eller komplettera sin anmälan.

I förarbetena framhålls att det är angeläget att de som berörs av en registrering ges möjlighet att kontrollera uppgifter som lämnats om dem, innan registrering sker. Vidare uttalas att ledamoten bör beredas tillfälle att på nytt överväga uppgiften, om ett sådant yttrande innebär en invändning mot uppgiften (bet. 1995/96:KU13 s. 15).

Den nuvarande skyldigheten att underrätta tredje part som berörs av anmälda uppgifter är obligatorisk. Det föreligger dock inte någon plikt att ändra uppgifter mot vilka tredje part har lämnat erinran. Kravet på underrättelse och tillfälle att yttra sig, kan dock leda till en viss fördröjning i registreringsprocessen. Det har vidare framkommit att de underrättelser som gått ut till tredje parter inte i något fall lett till ändring av de berörda uppgifterna. Den nuvarande ordningen synes sålunda inte ha någon betydelse för vilka uppgifter

som antecknas i registret. Enligt utredningens bedömning saknas det därför behov av inhämtande av information från berörda tredje parter.

9.4.3 Information om registret och anmälningsförfarandet

Utredningens förslag

Bättre information om registret ges till riksdagsledamöterna i samband med att de påbörjar sitt uppdrag. Påminnelse med information om möjligheten att ändra uppgifter i registret skickas till riksdagsledamöterna två gånger årligen.

Anmälningsblanketten görs mer överskådlig genom att det inte sker någon indelning i olika registreringspliktiga uppgifter.

En riksdagsledamot som tidigare anmält sig till registret, och som efter att ha återvalts inte inkommer med nya uppgifter, kan kvarstå i registret med de tidigare anmälda uppgifterna.

Kravet på att en anmälan skall registreras inom tre veckor tas bort.

Elektronisk registrering sker i dag endast till ca 50 %. E-legitimation är inte möjlig att använda, varför underskrift på pappersblankett krävs. Kravet på underskrift leder till viss ytterligare administration på grund av att många ledamöter glömmer att skicka in pappersblanketten eller att skriva under insänd blankett, och därför måste påminnas om detta. Kravet på att registrera sig på nytt efter varje riksdagsval har orsakat viss oklarhet hos ledamöter som tidigare anmält sig till registret, och det har framkommit att ett stort antal ledamöter inte nåtts av information beträffande när och hur anmälan och ändringsanmälan till registret skall göras.

Bättre information om registret

Det framgår tydligt av enkätsvaren att ett stort antal ledamöter ser ett behov av bättre information om registret.

Information bör enligt utredningens mening gå ut till ledamöterna dels kort efter det att de påbörjar sitt uppdrag efter ett nytt val, dels med vissa intervaller under mandatperioden. Två olika utskick bör göras, dels ett med information avseende anmälan till registret, dels ett med information om ändringsanmälan. Utskicket med information om anmälningsförfarandet sänds lämpligen ut kort tid efter det att riksdagen samlats efter valet, medan informationen om ändringsanmälan skickas ut vid två tillfällen per år under mandatperioden. De ledamöter som väljs om får information om möjligheten till ändringsanmälan vid det första utskick som görs efter valet.

Utredningen har tagit fram ett förslag på informationsmaterial att ge till ledamöterna när de tillträder sina uppdrag (bilaga 3).

Anmälningen av uppgifterna till registret förenklas

Med utredningens förslag kommer registret att innehålla färre poster, och det blir därmed tillräckligt att utöver de uppgifter som antecknas i registret genom kammarkansliets försorg endast ta upp en post, som lämpligen kan benämnas "Övriga uppgifter". Det blir således för ledamöterna fråga om att endast rapportera en registerpost, och där uppge åtaganden och ekonomiska intressen som enligt ledamotens bedömning omfattas av ett befogat allmänt intresse.

Eftersom det i nuläget inte är möjligt att använda s.k. e-legitimation, är det inte möjligt att endast skicka in anmälan till kammarkansliet elektroniskt. Anmälan måste därför även fortsättningsvis också ske på en pappersblankett som undertecknats av ledamoten. Om det i framtiden blir möjligt att använda e-legitimation finns det anledning att se över registerhanteringen i syfte att möjliggöra ett helt elektroniskt anmälningsförfarande.

Utredningen har tagit fram ett förslag på en anmälningsblankett på vilken ledamöterna kan ange de övriga uppgifter som de önskar anmäla till registret, eller ange att övriga registreringspliktiga uppgifter saknas (bilaga 4).

Registeruppgifterna bör kvarstå efter ett nytt riksdagsval

En möjlighet för ledamöterna att behålla sina registeruppgifter över ett riksdagsval skulle underlätta hanteringen för ledamöterna. En bestämmelse bör därför införas, med innebörd att en ledamot som tidigare anmält sig till registret, och som efter att ha återvalts inte inkommer med nya uppgifter, skall kvarstå i registret med de tidigare anmälda uppgifterna.

Tidpunkten för införande av uppgifter i registret

Enligt utredningens mening saknas det anledning att i lagen närmare reglera den tidpunkt vid vilken de uppgifter som anmäls skall föras in i registret. Den nuvarande lagens 13 §, där det föreskrivs att uppgifterna i en anmälan skall registreras senast tre veckor efter det att anmälan gjorts, föreslås därför tas bort.

10 Författningskommentar

10.1 Förslag till lag om registrering av riksdagsledamöternas åtaganden och ekonomiska intressen

Den nya ordningen för registrering av uppgifter om riksdagsledamöternas åtaganden och ekonomiska intressen föreslås regleras i en ny lag. För att markera att registreringen skall omfatta samtliga ledamöter har lagens rubrik justerats något.

1 §

Första stycket överensstämmer i sak med den nuvarande lagens 1 §.

Andra stycket är nytt. Där föreskrivs att riksdagsförvaltningen är personuppgiftsansvarig i personuppgiftslagens (1998:204) mening för den behandling av personuppgifter som utförs.

2 §

Första stycket överensstämmer med den nuvarande lagens 2 §.

Andra stycket är nytt. Av bestämmelsen – som till sin lydelse överensstämmer med ett stort antal föreskrifter i andra speciallagar avseende behandling av personuppgifter – framgår att något samtycke från den person uppgifterna avser inte är ett krav för att registrering av uppgifter skall få ske.

3 §

Paragrafen anger ändamålet med registret och överensstämmer i sak med den nuvarande lagens 5 §. Registrets ändamål har utredningen behandlat i avsnitt 6.

4 §

I *första stycket* regleras vilka uppgifter om ledamöternas åtaganden och ekonomiska intressen som föreslås antecknas i registret genom riksdagsförvaltningens försorg, utan inhämtande av uppgifter från varje berörd ledamot.

Andra stycket innehåller föreskrifter om hur sådana uppgifter som antecknas i registret genom riksdagsförvaltningens försorg kan hämtas in från VPC, Bolagsverket och Skatteverket. Det framgår vidare att uppgifter får lämnas till riksdagsförvaltningen genom automatisk databehandling.

Utredningens överväganden i dessa delar har redovisats i avsnitt 7.4.1 och 7.4.2 samt 9.4.1.

5 §

Paragrafen reglerar den skyldighet, som föreslås åvila varje ledamot, att till registret anmäla sådana uppgifter om åtaganden och ekonomiska intressen som enligt ledamotens bedömning omfattas av ett befogat allmänt intresse. Anmälan skall enligt 6 § göras skriftligen.

Utredningens överväganden i denna del framgår av avsnitt 7.4.3.

6 §

Första stycket har ändrats i förhållande till den nuvarande lagens 6 § som en konsekvens av att vissa uppgifter föreslås hämtas in centralt av kammarkansliet och att registret enligt förslaget görs obligatoriskt.

Andra stycket överensstämmer i sak med den nuvarande lagens 8 §. Det klargörs dock att bestämmelsen gäller det slags uppgifter som ledamöter själva väljer att anmäla till registret enligt 5 §.

7 §

Paragrafen motsvarar närmast nuvarande 10 § första stycket och innehåller föreskrifter om vilka uppgifter som skall antecknas i registret. Det framgår att de uppgifter som skall registreras är de som antecknas i registret genom kammarkansliets försorg enligt 4 § och anmäls till registret av ledamöterna enligt 5 §.

8 §

Paragrafen motsvarar nuvarande 11 § och innehåller dessutom en hänvisning till att uppgifter förs in i registret genom kammarkansliets försorg.

9 §

Paragrafen överensstämmer med den nuvarande lagens 14 §.

10 §

Paragrafen behandlar gallring av uppgifter i registret och ersätter föreskrifterna om gallring i nuvarande lagens 15 §. Uppgifterna kvarstår i registret så länge ledamoten är verksam som ledamot, även om uppdraget sträcker sig över flera valperioder. Uppgifterna kvarstår även då en ledamot, utan att lämna sitt uppdrag, är frånvarande från riksdagsarbetet på grund av t.ex. sjukskrivning, föräldraledighet eller annan bortovaro.

Andra meningen överensstämmer i sak med den nuvarande lagens 15 § sista meningen.

11 §

Paragrafen överensstämmer i sak med den nuvarande lagens 16 §.

12 §

Av paragrafen framgår att bestämmelserna i personuppgiftslagen (1998:204) om rättelse och skadestånd är tillämpliga vid behandling av personuppgifter enligt lagen om registrering av riksdagsledamöters åtaganden och ekonomiska intressen.

10.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument

8 kap 3 §

I paragrafen föreslås ett nytt fjärde stycke som innehåller en bestämmelse om att uppgifter som skall antecknas i registret över riksdagsledamöternas åtaganden och ekonomiska intressen får lämnas ut till riksdagsförvaltningen av en central värdepappersförvarare genom automatisk databehandling. Bestämmelsen är tillkommen i syfte att möjliggöra överföring av uppgifter om ledamöternas innehav av finansiella instrument hos en central värdepappersförvarare (i praktiken VPC) till riksdagsförvaltningen genom automatisk databehandling. Samtycke från den person som uppgifterna rör torde inte vara nödvändigt vid sådan överföring av uppgifter (prop. 1990/91:42 s. 58).

10.3 Förslag till lag om ändring i lagen (2001:181) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet

5 §

För att möjliggöra inhämtande från Skatteverket av sådana uppgifter om ledamöternas åtaganden och ekonomiska intressen som föreslås bli antecknade i registret genom riksdagsförvaltningens försorg enligt 4 § lagen om registrering av riksdagsledamöters åtaganden och ekonomiska intressen, införs i paragrafen en ny ändamålsbestämmelse i punkt 7.

BILAGA 1

Utredningsdirektiv

2005-11-24

Översyn av lagen (1996:810) om riksdagsledamöters ekonomiska intressen och åtaganden

Direktiv enligt beslut av riksdagsstyrelsen 2005-11-23

Bakgrund

Registret för ledamöternas ekonomiska intressen och åtaganden har nu snart funnits i 10 år. Detta talar för att en utvärdering av registret nu kommer till stånd inte minst mot bakgrund av att vissa tillämpningssvårigheter påtalats av företrädare för riksdagsgrupperna. Den socialdemokratiska riksdagsgruppen har vidare i en skrivelse till riksdagsstyrelsen begärt att frågan om hur ett obligatoriskt register skulle kunna utformas ska utredas.

Gällande ordning

Lagen om registrering av riksdagsledamöters åtaganden och ekonomiska intressen (SFS 1996:810) trädde i kraft den 1 september 1996. Registreringen började tillämpas fr.o.m. riksmötet 1996/97.

Registreringen omfattar i första hand de ordinarie ledamöterna samt de ledamöter som tjänstgör som ersättare för statsråd och talman. Annan ersättare för ledamot skall ingå i registret då det beräknas att ledamoten kommer att tjänstgöra under minst tre månader i följd.

Anmälan till registret är frivillig, men ledamot som väljer att anmäla sig till registret är skyldig att anmäla alla registreringspliktiga uppgifter som förekommer vid anmälningstillfället. En följd av kravet på fullständig redovisning

är en skyldighet att anmäla tillkommande registreringspliktiga uppgifter. En ledamot kan när som helst återkalla en anmälan om registrering.

En anmälan om registrering skall göras skriftligen till riksdagens kammarkansli inom fyra veckor från det att riksdagen sammanträtt första gången efter ett val eller från den senare tidpunkt då uppdraget som riksdagsledamot påbörjades. En anmälan kan dock alltid göras vid en senare tidpunkt. Nya registreringspliktiga uppgifter eller ändringar av registrerade uppgifter skall anmälas skriftligen inom fyra veckor efter det att de uppkommit.

Bland uppgifter som skall ingå i registret märks ägarintressen i olika slags företag, såsom aktier i ett aktiebolag och andelar i ett handelsbolag eller en ekonomisk förening, förutsatt att värdet av aktierna eller andelarna uppgår till två basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Även innehav av fastighet som är näringsfastighet skall registreras. Vidare skall registrering ske av olika slag av inkomstbringande verksamhet, såsom avlönad anställning vid sidan av ledamotsuppdraget och vid sidan av uppdraget bedriven självständig verksamhet som lantbrukare, läkare, advokat, journalist etc. Avtal av ekonomisk karaktär mellan en ledamot och arbetsgivare skall registreras, bl.a. löne- eller pensionsförmån som utgår under tid som omfattas av uppdraget som riksdagsledamot, men även avtal som får effekt först sedan uppdraget som riksdagsledamot har upphört. Styrelseuppdrag och uppdrag som revisor i bl.a. aktiebolag, handelsbolag och ekonomisk förening skall registreras. Det samma gäller motsvarande uppdrag i en ideell förening som har till uppgift att främja medlemmarnas ekonomiska intressen och stiftelse som bedriver rörelse eller annan ekonomisk verksamhet. Bland de ideella föreningar som träffas av registreringskravet kan nämnas intresseorganisationer såsom fackliga organisationer, arbetsgivarorganisationer och näringslivsorganisationer. Offentliga uppdrag skall registreras, såvida de inte endast är av tillfällig karaktär. Detta gäller såväl statliga som primärkommunala och landstingskommunala uppdrag. Slutligen skall också vissa materiella förmåner och sekreterar- eller utredningshjälp registreras. Endast förekomsten av de registreringspliktiga omständigheterna skall registreras. Belopp eller värden skall inte i något fall förekomma.

En ledamot som inte har någon registreringspliktig uppgift har rätt att efter anmälan få en anteckning om detta i registret.

Innan anmälda uppgifter får registreras skall i förekommande fall enskilda och juridiska personer samt offentliga organ som omfattas av vissa av de registreringspliktiga uppgifterna beredas tillfälle att yttra sig över uppgifter som berör dem.

Lagen innehåller även regler om gallring och arkivering av uppgifter. Uppgifterna skall utgå ur registret när en valperiod har löpt ut. Även uppgifterna om den som under en valperiod lämnar sitt uppdrag eller återkallar sin anmälan till registret skall utgå ur registret. Vid registrering av förändringar av i registret antecknade förhållanden skall de gamla uppgifterna utgå ur registret. Uppgifter som har utgått ur registret skall arkiveras enligt arkivlagen (1990:782).

Registreringen sker i ledamotsekonomiska registret, LedEkReg. Registret förs i Lotus Notes och administreras av kammarkansliet. En vidareutvecklad version av dataregistret togs i bruk efter riksmötets öppnande efter valet hösten 2002. Anmälan sker genom att ledamoten fyller i ett anmälningsformulär direkt i databasen i Notes. I och med att ledamoten på detta sätt registrerar uppgifterna får kammarkansliet ett meddelande härom per e-post. För att anmälan skall vara fullständig krävs att ledamoten också skriver ut anmälningsblanketten och sänder in den undertecknad till kammarkansliet. Det finns en användarinstruktion för databasen för ledamöter och administrativ personal tillgänglig online med möjlighet till utskrift. När den undertecknade anmälan inkommer till kammarkansliet diarieförs den manuellt i Rixdia. Den förvaras sedan i ett låst arkivskåp på kammarkansliet. En kopia sätts in i en särskild pärm.

Frågan om obligatorisk registrering

Riksdagen har vid ett par tillfällen med anledning av väckta motioner (s och v) behandlat frågan om införande av ett obligatoriskt register över riksdagsledamöternas åtaganden och ekonomiska intressen (bet. 2000/01:KU4 och 2001/02:KU12). Motionerna har avslagits med hänvisning till att lagstiftningen borde utvärderas och att riksdagsstyrelsen förberedde en sådan utvärdering som borde avvaktas innan ställning togs till frågan om en obligatorisk registrering.

Inom kammarkansliet aktualiserades därefter frågan om en oberoende utvärdering av lagstiftningen och kontakter togs med gruppledarna. Övervägandena har dock inte lett till några beslut om att inleda en utvärdering.

Den 28 november 2001 lämnade dåvarande kanslichefen vid kammarkansliet en nulägesbeskrivning av det ekonomiska registret till riksdagsstyrelsen (se riksdagsstyrelsens protokoll 2001/02:3). Riksdagsstyrelsen beslutade att över-

lämna redovisningen, med viss komplettering, till konstitutionsutskottet. Utskottet lade den 8 april 2002 handlingarna ad acta.

I en skrivelse till riksdagsstyrelsen den 15 juni 2005 har socialdemokraterna i riksdagen begärt att riksdagsstyrelsen ges i uppdrag att utreda hur ett obligatoriskt register över riksdagsledamöternas åtaganden och ekonomiska intressen skulle kunna utformas.

Uppdraget

Utvärdering och översyn av det ekonomiska registret

Registret för registrering av ledamöternas ekonomiska intressen och åtaganden har tillkommit för att tillgodose allmänhetens berättigade krav på insyn i förekomsten av sidointressen och sidouppdrag hos ledamöterna. Av detta skäl finns ingen anledning att ifrågasätta behovet av ett sådant register. Det har däremot visat sig att det finns vissa problem i den praktiska tillämpningen och att anslutningen till registret gjorts i varierande omfattning under dess existens. Frågan om registret skall vara obligatoriskt har därför aktualiserats i olika sammanhang.

En utbredd uppfattning är att det nuvarande systemet för registrering innebär svårigheter när det gäller den praktiska hanteringen. Ledamöterna och partikanslierna upplever att anmälningsproceduren är omständlig och krånglig samt att informationen och instruktionerna är svårtillgängliga och svåra att tillämpa. Kunskaperna om vilka uppgifter som skall registreras är i många fall bristfälliga och skälen för urvalet av registreringspliktiga uppgifter dåligt förankrade hos ledamöterna. Registeruppgifterna är inte heller alltid aktuella på grund av brister i anmälan och registrering av ändrade uppgifter.

Med hänsyn till dessa brister i den nuvarande ordningen är det angeläget att utvärdera och se över lagen om riksdagsledamöters ekonomiska intressen och åtaganden. En översyn är också angelägen mot bakgrund av att lagstiftningen varit i kraft i snart ett decennium och att konstitutionsutskottet i olika sammanhang förutsatt att en utvärdering kommer att göras.

Utvärderingen och översynen bör göras av en oberoende utredare. Utredaren skall undersöka om den nuvarande omfattningen av de uppgifter som skall ingå i registret är ändamålsenlig och lämplig eller om andra eller ytterligare

uppgifter, även av icke-ekonomisk art, bör ingå. Bedömningen bör ske utifrån en avvägning mellan det allmänna intresset av insyn i förekomsten av ledamöters sidointressen och sidouppdrag samt ledamotens berättigade krav på hänsyn till den personliga integriteten.

Utredaren skall vidare utifrån de erfarenheter som gjorts om svårigheter i den praktiska hanteringen undersöka om det är möjligt att införa andra, mer automatiska, rutiner för hämta in uppgifter ur olika register, t.ex. genom kammarkansliets försorg, i stället för att uppgiftslämnandet helt vilar på den enskilde ledamoten. Vidare skall utredaren överväga bättre och mer lättillgängliga instruktioner till ledamöter och kansli för användningen av systemet.

Slutligen skall utredaren överväga förutsättningarna för att införa ett obligatoriskt register.

Utredaren bör skaffa sig information om och göra jämförelser med motsvarande regler och system för registrering av ledamöters ekonomiska intressen och åtaganden i andra länders parlament, i första hand i de nordiska länderna, England, Tyskland och Europaparlamentet.

Uppdraget skall redovisas för riksdagsstyrelsen senast i april 2006.

BILAGA 2

Enkät svar

Enkät svar**Fråga 1. Är du anmäld i registret?**

Ja	Nej	Vet ej
115	26	4

Fråga 2. Registrets ändamål är enligt lagens 5 § att ”ge en samlad information om riksdagsledamöters åtaganden och ekonomiska intressen i den omfattning som är motiverad av ett befogat allmänt intresse”. Anser du att detta är en relevant motivering för att föra registret?

Ja	Nej
123	19

Fråga 3. Anser du att den nuvarande formuleringen av ändamålet med registret bör förändras?

Ja	Nej
26	110

Fråga 4. Om du svarade ja på föregående fråga, ange hur du anser att registrets ändamål bör förändras:

”Inte vad jag kan bedöma. Men kanske finns anledning att putsa. Angeläget uppdrag och jag hoppas att min för många år sedan gjorda anmälan till register gäller ännu. Har inte hunnit begrunda detta åliggande men klart är att fler påstötningar behövs, utifall att registret/medgivandet har behövt uppdateras.”

”Jag tycker inte registret är ändamålsenligt eller behövs för att tillfredsställa ”befogat allmänt intresse”. De uppgifter som samlas där är ändå offentliga och är åtkomliga för den som är intresserad.”

”Tillägg: Allmänintresset omfattar alla former av ekonomiska åtaganden, bolagsverksamhet och styrelseuppdrag samt ekonomiska tillgångar.”

”Bör bli en obligatorisk reg. för de ledamöter som har ek. intr. Och åtaganden över en fastställd nivå.”

”Jag anser inte att det behöver finnas något gemensamt register.”

”Tveksam till nyttan av registret”

”Ska vara obligatoriskt för alla ledamöter.”

”Det bör vara obligatoriskt.”

”Antingen ska det vara ett obligatoriskt register – vilket jag anser är tveksamt om det går att kräva, annars bör det inte finnas alls.”

”Registret bör upphöra, ev. kontroll bör ske av parti och väljare”

”Jag tror att de uppgifter som lämnas in redan idag finns i andra offentliga sökningar varför detta register är onödigt”

”Ska vi ha ett register måste även intresseengagemang anmälas tycker jag”

”Gillar ej de luddiga orden ”åtaganden” ”ekonomiska intressen” och ”befogat”. Tycker man borde kunna vara mera rakt på sak och säga att det handlar om huruvida ledamöter har personliga, privata eller via nära släktingar, ekonomiska eller andra förhållanden som kan påverka deras beslut.”

”det kan inte vara motiverat av ett s.k. befogat allmänt intresse att veta om jag äger t.ex. aktier! Varför inte även ta upp båtar, bilar, mc, konst, mattor, dyra smycken, whiskysamling, etc. Nej, vi får vara måttfulla och beakta människors behov av personlig integritet! En hel del av dessa uppg. kan tas fram ändå via t.ex. självdeklaration och det är tillräckligt.”

”Tbland funderar jag över vad som är allmänt intresse. En definition kunde kanske vara bra”

”T ex Åtaganden och intressentförbindelser som är av den arten att utövandet av riksdagsuppdraget kan påverkas. (även sådana intressentrelationer som inte innebär ekonomiska relationer)”

”Ja – slopa registret”

”Svar: Öppningen att registreringen skall vara "motiverad av ett befogat allmänt intresse" tycker jag är en onödig öppning. Föreslår att det står "ge en samlad information om riksdagsledamöters åtaganden och ekonomiska intressen".”

”Jag anser inte att vi behöver något register. Uppgifterna kan hämtas i andra register.”

”"ge information om..."”

”uppgifter som är lätt tillgängliga i andra register är onödigt att ta upp – ordet samlat kan därför tas bort”

”Om man ska ha ett sådant register bör det vara mer heltäckande. T ex skulder, bolån m m som är av betydelse finns inte med. Inte heller placeringar i fonder m m”

Fråga 5. I lagens 10 § anges att registret skall innehålla uppgifter om följande tio åtaganden och ekonomiska intressen:

1. *Innehav av aktier och finansiella instrument som berättigar till förvärv av aktier, andelar i svenskt eller utländskt aktiebolag, handelsbolag eller ekonomisk förening (till ett värde överstigande två basbelopp).*
2. *Ägande av näringsfastighet.*
3. *Avlönad anställning (som inte är tillfällig).*
4. *Avtal av ekonomisk karaktär med tidigare arbetsgivare, som innebär att förmån utgår under tiden som riksdagsledamot.*
5. *Avtal av ekonomisk karaktär med arbets- eller uppdragsgivare (även sådana som får effekt först efter det att uppdraget som riksdagsledamot upphört).*
6. *Inkomstbringande självständig verksamhet vid sidan av uppdraget som riksdagsledamot.*
7. *Styrelse- och revisorsuppdrag i svenskt eller utländskt aktie- eller handelsbolag eller ekonomisk förening.*
8. *Styrelse- och revisorsuppdrag i ideell förening som syftar till att främja medlemmarnas ekonomiska intressen eller rörelsedrivande stiftelse, samt motsvarande utländska juridiska personer.*

9. Statligt, primärkommunalt och landstingskommunalt uppdrag (som inte är av tillfällig karaktär).

10. Stadigvarande materiell förmån samt sekreterar- och utredningshjälp med anknytning till riksdagsuppdraget, som bekostats av annan än ledamoten.

Anser du att den nuvarande omfattningen av uppgifter i registret är ändamålsenlig och lämplig?

Ja	Nej
108	26

Fråga 6. Om du svarade nej på föregående fråga, anser du att något bör läggas till, tas bort eller ändras på nuvarande lista?

Dessa uppgifter bör läggas till:

”Jag är osäker på om jag har anmält mig till registret senast förfrågan gjordes. Däremot har jag tidigare svarat på frågor som berörde de frågor som registret frågade efter.”

”Styrelse- och revisorsuppdrag i statligt bolag/myndighet.”

”1. Beroendeställning kommer främst av skuldsättning – inte tillgångar. Skuldsidan berörs för huvud taget inte alls!

2. Beroenden genom kronofogdekrav/tvister/konkurser etc framgår ej heller.

3. tvetydig registrering av fackliga uppdrag/företagsorganisationer/ hyresgästföreningar/LRF m fl starka lobbyorganisationer.

4. jäv genom anställning i myndighet/organisation berörs inte heller.

5. jag tycker inte registrering skall vara obligatorisk – om inte omfattande förändringar enligt ovan genomförs – och det är dessutom tveksamt med offentligheten. (jmf registreringar av vissa uppgifter hos personal hos myndigheter)

6. om allmänt register skall finnas kan det övervägas om det inte bör innehålla en sammanställning av offentliga uppgifter i förening med krav på t ex ägarregistrering av aktier, skuldförhållanden, annan jäv, straffregister???”

”Se svar på punkt 4.” [Anser att registret inte är ändamålsenligt eller behövs för att tillfredsställa ”befogat allmänt intresse”.]

”Uppdrag i lobbyorganisationer, t ex fackliga organisationer. Alla uppdrag som inte har med partiet att göra.”

”Det bör framgå tydligt om man skall registrera arvoderade uppdrag som man har i egenskap av riksdagsledamot. T.ex. i beredningar, utredningar och styrelser. Det vore bra om man slipper uppdatera uppgifterna varje år utifrån att det inte skett någon förändring.”

”Ledamot i styrelse i ideell förening.”

”Skulder”

”Jag tycker att omfattningen av uppgifterna är bra men att nettoskulder över tio basbelopp ska uppges om det inte är studieskulder eller skulder på privat fastighet.”

”N - en synpunkt. Jag är näringslivs- och aktieintresserad. Registreringen av aktier över två basbelopp verkar utgå från att man gifter sig med aktier och har dem i en byrålåda. Idag handlar man lätt med aktier och derivat och det är oörligt om man hela tiden skall registrera alla affärer. Mitt begränsade kapital har jag istället lagt i fonder, men jag begriper inte riktigt varför registreringskravet på enskilda aktier är så starkt och vid ej så höga belopp. Borde kunna ändras/höjas beloppsmässigt kraftigt i alla fall. Insiderlagen borde väl räcka för även riksdagsledamöter?”

”Det borde räcka med att man talar om var i samhället man har andra uppdrag i olika styrelser”

”Intresseengagemang måste med tycker jag”

”Tycker att uppgifterna även skall omfatta maka/make och barns motsvarande uppgifter eftersom det kan vara lika stort motiv till korrupt beslut.”

”Bör ses över”

”Alldeles för omfattande!”

”Uppgifterna borde istället avse nuvarande eller tidigare intressentrelation som kan tänkas påverka utövandet av uppdraget.”

”Kasta registret i papperskorgen”

”Jag är inte tillräckligt insatt för att kunna avgöra om uppgifterna som nämns ovan är tillräckliga. Hur ser det ut med ekonomiskt stöd under valrörelsen t.ex.?”

”Jag anser att uppgifterna bör ses över med inriktningen att minska omfattningen av redovisningen.”

”Se svar på tidigare fråga 4” [Anser att, om ett register skall finnas, bör det vara mer heltäckande och omfatta skulder, bolån, fondinnehav m.m.]

Dessa uppgifter bör tas bort:

”Se svar på punkt 4.” [Anser att registret inte är ändamålsenligt eller behövs för att tillfredsställa ”befogat allmänt intresse”.]

”Samtliga”

”Alldeles för många uppgifter och för hög detaljeringsgrad
Ta bort punkt 6 och 10. kanske även nån mera...”

”Samtliga”

”De flesta”

”Aktier i bolag där ägandet inte är av sådan omfattning att det kan påverka (alltså även om det kan röra sig om stora belopp)”

”Inga”

”Bör ses över”

”1, 2, 7, 8”

”Normalt sparande skall inte redogöras för, bara innehav som kan påverka utövandet av uppdraget. Med nuvarande beloppsgräns borde egentligen pensionssparande och pensionsförsäkringar tas med vilket inte är rimligt enligt min uppfattning. Näringsfastighet bör tas bort eller åtminstone ha en beloppsgräns som värdepappersinnehav.”

”Kasta registret i papperskorgen”

”Punkterna 1 och 2”

”Fastighetsinnehav bör inte vara med”

”10 tas bort eller förtydligas. Jag har t ex sekreterarhjälp och utredningshjälp men vet inte riktigt i vilken omfattning. Vi delar ju detta, flera ledamöter”

Dessa poster enligt uppräknigen i fråga 5 bör ändras på följande sätt:

”Det är oklart hur andel i och styrelseuppdrag för ekonomisk förening omfattas.”

”Se fråga 4” [Är tveksam till nyttan av registret enligt svar på fråga 4.]

”Punkt 4 Ett klargörande behövs av vad som avses, t.ex. inte ”vanlig” tjänstepension från 65 års ålder.”

”Inga”

”Bör ses över”

”Om det skall finnas en beloppsgräns borde den vara 250 basbelopp. Punkterna 3, 4, 5 borde slås ihop och ges en mer allmän och mera positiv formulering, t.ex. Anställningsavtal eller verksamhet vid sidan av riksdagsuppdraget. Punkterna 7, 8, 9 borde slås ihop och ges mer allmän formulering såsom t.ex. ”styrelseuppdrag, revisorsuppdrag eller motsvarande i ideell eller ekonomisk förening”.”

”Kasta registret i papperskorgen”

”10. Hur är det nu med pers. på våra kanslier?”

Fråga 7. Hur väl anser du att det nuvarande systemet för rapportering av uppgifter till registret fungerar? Markera för varje delfråga det påstående som bäst överensstämmer med din uppfattning.

a. Den skriftliga och muntliga informationen till riksdagsledamöterna från kammarkansliet om registret:

Är tillfredsställande

88

Är inte tillfredsställande

36

b. Instruktionerna och tillvägagångssättet för att registrera information i databasen och göra anmälan till kammarkansliet:

Fungerar tillfredsställande	Fungerar inte tillfredsställande
81	41

c. Om du markerat alternativet ”inte tillfredsställande” vid någon av frågorna ovan, ange vad som inte är tillfredsställande:

”Eftersom jag är osäker på om jag fyllt i blanketten eller ej”

”Möjligen kan vikten av registrering uttryckas tydligare vid ingången av en ny mandatperiod då det är mycket ”nytt” som ska processas för en ny ledamot.”

1. Ingen automatisk uppdatering/påminnelse om dito
2. Elektronisk ändring räcker uppenbarligen inte utan måste kompletteras med skriftlig
3. Ingen kvittens på mottagna registreringar”

”För att förebygga att registret innehåller föråldrade uppgifter bör ledamöterna en gång per år aktivt påminnas att kontrollera sina uppgifter.”

”Att enligt dagens instruktioner avlämna en frivillig försäkran i början av varje mandatperiod och därefter vid förändringar under mandatperioden enligt ovan angivna parametrar är fullt tillfredsställande.”

”Har som sagt inte noterat EN ENDA påstötning att anmäla till detta register under alla mina år!! Det måtte stå diskret noterat i någon bisats i den grå pärmen, som nya ledamöter skummar under sin första ledamotsvecka, eller liknande. Vi drunknar ju i inkommande info och impulser och krav på agerande och har så få sekunder över, så det ”privata” kommer alltid i sista hand.

Lägg ut uppmaning direkt på mailen vid början av varje nytt halvår!

Som tur är har jag inget av ovanstående att redovisa, men tänk om jag haft det och inser det först NU i slutet på uppdraget, eftersom jag samtidigt är ytterst mån om att vara korrekt och transparent.”

”Har ingen uppfattning då jag inte rapporterar in till registret.”

”Krångligt. Borde finnas en lättare rutin att uppdatera, t ex elektroniskt.”

”Registret bör vara obligatoriskt.”

”Det jag har anmält kan förändras ganska snabbt. Vi bör få en ”puff” ibland att se över vad vi har registrerat. I alla fall jag har glömt hur jag gör och hur jag kommer in i registret. Beror självklart på min egen förmåga, men vi får hjälp med så mycket annat att detta också bör ingå.”

”Ex. har jag ej ännu förstått om det måste nyanmälas varje år, varför ev. mitt svar på fråga 1 kan vara fel.”

”Det finns så vitt jag vet inte något enkelt sätt att kontrollera om jag finns med i registret och i så fall vilka uppgifter som ligger där. Det finns så vitt jag vet inget enkelt sätt att ändra uppgifter. Jag vet inte om det framgår av registret att man inte har några uppgifter att registrera, eller om man då helt enkelt inte finns med i registret. Uppgifterna i registret borde ligga på riksdagens hemsida tillsammans med övriga uppgifter för respektive ledamot och ledamoten bör själva kunna redigera sina uppgifter via Internet.”

”Det är lite krångligt att ändra, genom att man både ska skicka e-post och papperskopia, endera kunde räcka”

”När i tid skall frågorna ställas? Direkt efter valet? Görs uppföljning under mandatperioden?”

”Behöver utvecklas och påminnas om. Jag tycker det känns invecklat och vad händer egentligen om man missar att anmäla något.”

”Det är fortfarande för många oklart hur och när man skall anmäla och hur ofta och när ändringar måste göras. Mer information (oftare), jag får ofta frågor kring detta.”

”Någon muntlig information har vad jag vet inte lämnats utan hänvisning har skett till den skriftliga informationen. Informationen till registret ska kunna lämnas elektroniskt utan att bekräftas med underskriven papperskopia. Underskrifter kan i andra sammanhang göras elektroniskt vid betalning, avtal m fl tillfällen, men inte information inom världens mest datoriserade och it-tillvända parlament!!?”

”Informationen är inte helt tillfredsställande Jag funderar över om man har diskretionär förvaltning dvs när banken köper och säljer aktier hela tiden om det varje månad ska anmälas

Så är det när man är anställd på finansdep eller sitter i riksbanken men jag känner mig osäker på nödvändigheten här. Där är det sekretessbelagt men inte på riksdagen av naturliga skäl.

sist men inte minst :Det ska vara obligatoriskt annars är det helt meningslöst och bara kul för massmedia”

”Jag har inte erfarenhet av registret. Det mest korrekta svaret för min del borde därför vara ”vet ej”.”

”Att inte registrera sig kan helt enkelt vara 1) att det inte blivit av 2) att det onekligen inte är särskilt lätt att hitta”

”Jag kommer inte ihåg detaljer men när jag kom till riksdagen för 3,5 år sedan satt jag här och funderade på vad som gällde och hur jag skulle fylla i. (Fick fråga en gammal partikamrat) Därefter har jag inte haft något att göra med registret utan glömt bort det. Jag funderar just nu på om jag borde ha uppdaterat det på något sätt. Ingen uppmaning har kommit om detta? (Mina uppgifter har inte ändrats)”

”Problemet är att alla de ledamöter som inte har några inkomster eller uppdrag som täcks av registreringen, ändå hängs ut om dom missar att meddela detta.

De förutsätts då ha någonting att dölja, vilket i realiteten inte är fallet.”

”Har fyllt i uppgifterna elektroniskt, saknar kvitto på att ändringar får effekt i registret”

”Bättre information och enklare hantering över datorn!”

”Jag har försökt att registrera mina uppgifter elektroniskt – det har inte alls fungerat – har rapporterat detta”

”Man känner sig osäker på om man lämnat alla relevanta uppgifter som inte går att ”slå ner på”. Så det är med registret i sig – inte information och instruktioner – som jag är frågande till.”

”Jag visste inte att registret omfattade annat än aktier.”

”Det är för krångligt och lätt att missa att fylla i.”

”Borde gå att göra web-baserat så att det lättare går att registrera ändringar”

”Det gick inte att rapportera till registret tidigare”

”Eg vet ej, men verkar oerhört krångligt med anmälan så fort ändring görs i t.ex. en aktieportfölj. Troligen är registret alltid inaktuellt.”

”Blanketten är lite krånglig så instruktionerna bör förtydligas.”

”Problemet är bara att hålla informationen uppdaterad när det gäller ex.v. köp och försäljning av aktier under mandatperioden.”

”Det faktum att jag inte vet men tror att jag har lämnat in uppgifter. Vet dock inte om och vart jag kan gå in och korrigera om jag skulle vinna en stor Lottovinst och investera den i en möjlig exploateringsfastighet utmed en tänkt ny sträckning av riksväg (eller liknande).”

”För krångligt”

”Det är lätt att glömma att det ska förnyas efterhand – borde istället komma en gång per mandatperiod till var och en. Det borde räcka med det.”

”Eftersom jag fallit ur registret denna mandatperiod har jag ingen uppfattning om frågorna 6 och 7.”

”Jag vet inte hur detta register alls fungerar! Visst, jag kan ta reda på det genom att själv söka informationen. Det borde vara väldigt enkelt. Det är ett frivilligt register och det gör att uppgifterna knappast är tillförlitliga, uppdateringar görs sannolikt inte alls. T.ex. är jag osäker på om jag själv någonsin anmälde mig till detta register.”

”För svårt att hitta registret i datorn.”

”En påminnelse om ledamotens revidering av registret är motiverat eftersom ändringar sker och man kanske inte alltid tänker på registret.”

”a) ingen uppföljning under perioden b) känner ej till det.”

”Eftersom jag anser att jag inte fått sådan information – som jag kommer ihåg – d.v.s. den är inte uppdaterad hos mig.”

”Jag tycker systemet är otidsenligt.”

”En påminnelse bör gå ut årligen om möjligheten att registrera uppgifter tillsammans med instruktion om hur man kollar sina uppgifter, registrerar sig och ändrar uppgifter”

”Jag hörde bara flyktigt om registret vid intro.”

”Ska vara obligatoriskt”

”Enligt den info jag trott mig fått skall man inte registrera sig om man inte har några åtaganden/ekonomiska intressen vid sidan av riksdagsuppdraget. Nu

har jag dock förstått att man ändå ska registrera sig och ämnar därför göra det.”

”Informationen till mig fungerar tillfredsställande och det är inte särskilt svårt att fylla i heller. Men registret är inte tillförlitligt om det inte är obligatoriskt utan endast frivilligt.”

”Jag upplever det krångligt med vilka uppgifter som ska registreras.”

”Det behövs påminnelse årligen om att det är dags att göra ev. uppdatering av registret.”

”Info drunknar i allt annat som måste göras. Instr. Vad ska vara med och inte, hur man gör så blir det fel”

”Jag tycker registret ska vara obligatoriskt.”

”Jag har erfarit att ändringar inte görs enligt reglerna. När registret låg nere en längre tid var det tydligen bara jag som noterade det av ledamöterna.”

”Har hört sägas att man kan hitta på hemsidan hur man går in för att rapportera, men hittade ej! Inte tillräckligt enkelt och lättillgängligt”

BILAGA 3**Informationsmaterial****Registrering av åtaganden och ekonomiska intressen**

Från och med den... gäller nya regler för hur riksdagsledamöterna skall anmäla uppgifter om åtaganden och ekonomiska intressen. Uppgifterna antecknas i det register som förs av riksdagsförvaltningen enligt lagen (0000:000) om registrering av riksdagsledamöternas åtaganden och ekonomiska intressen. Huvuddragen i de nya reglerna sammanfattas nedan.

1. Vilka skall anmäla sig till registret?

Enligt lagen skall ordinarie ledamöter, ersättare för statsråd eller talman samt annan ersättare, som utövar uppdrag som ledamot och som beräknas tjänstgöra under minst tre månader i följd, anmäla sig till registret.

2. Vilka uppgifter skall anmälas?

Ledamöterna skall till registret anmäla sådana uppgifter om åtaganden och ekonomiska intressen som, enligt respektive ledamots bedömning, omfattas av ett befogat allmänt intresse.

Vissa uppgifter förs in i registret av riksdagsförvaltningen genom att information från andra register samlas in och sammanställs. Det rör sig om

- uppgifter om *innehav av finansiella instrument* som finns inom VPC-systemet (t.ex. aktier i börsnoterade aktieföretag och många andra större aktieföretag);
- uppgifter om andra *innehav av andelar i juridiska personer*, s.k. delägaraktier (t.ex. innehav av andelar i aktiefonder, handelsbolag eller ekonomiska föreningar);
- uppgifter om *styrelseuppdrag* i aktieföretag, handelsbolag, ekonomiska föreningar och ideella föreningar som har till syfte att främja medlemmarnas ekonomiska intressen samt
- uppgifter om *revisorsuppdrag* i aktieföretag.

Sådana uppgifter behöver ledamöterna därför inte själva anmäla.

3. Hur ofta skall nya uppgifter anmälas?

Anmälan till registret skall göras inom fyra veckor från den tidpunkt då uppdraget som ledamot påbörjades. När en anmälan har gjorts, behöver en ny anmälan endast göras om det inträffar förändringar som gör att uppgifterna i registret inte längre är korrekta. En anmälan om ändrade uppgifter skall göras inom fyra veckor från det att de ändrade förhållandena inträffade.

4. Hur länge finns uppgifterna i registret kvar?

Uppgifterna i registret finns kvar så länge uppdraget som riksdagsledamot utövas. Därefter tas uppgifterna bort ur registret. Ledamöter som väljs om till sitt uppdrag behöver inte anmäla sig igen efter det att val till riksdagen skett. En person som lämnar sitt uppdrag, och därefter påbörjar uppdrag som riksdagsledamot vid en senare tidpunkt, måste däremot anmäla sig igen.

5. Kan jag välja att stå utanför registret?

Registret är obligatoriskt. För alla som omfattas av anmälningsplikten gäller att uppgifter om deras innehav av finansiella instrument som kontoförs inom VPC-systemet, andelar i juridiska personer samt vissa styrelse- och revisorsuppdrag antecknas i registret (se svaret på fråga 2). En ledamot kan särskilt uppge att han eller hon inte har några ytterligare uppgifter att anmäla.

6. Vad händer om jag inte anmäler uppgifter till registret?

Även om registret är obligatoriskt, vidtas det inga sanktioner mot ledamöter som inte anmäler uppgifter. Det är upp till varje enskild ledamot att själv bedöma vilka uppgifter som enligt honom eller henne omfattas av ett befogat allmänt intresse och därför bör ingå i registret. Däremot kan det tänkas, att utomstående jämför uppgifter som finns i riksdagsförvaltningens register med annan information och därefter lyfter fram sådan information som inte anmälts till registret.

BILAGA 4

Anmälningsblankett

Registrering av riksdagsledamöternas åtaganden och ekonomiska intressen

Enligt lagen (0000:000) om registrering av riksdagsledamöternas åtaganden och ekonomiska intressen skall uppgifter om åtaganden och ekonomiska intressen registreras, om de omfattas av ett befogat allmänt intresse.

Det följer av lagens 4 § att uppgifter om

- innehav av finansiella instrument inom VPC-systemet och andra andelar i juridiska personer (delägarätter),
- uppdrag som styrelseledamot i aktiebolag, handelsbolag, ekonomisk förening eller ideell förening som har till syfte att främja medlemmarnas ekonomiska intressen samt
- uppdrag som revisor i aktiebolag,

förs in i registret genom riksdagsförvaltningens (kammarkansliets) försorg. Riksdagsledamöterna behöver alltså inte själva anmäla dessa uppgifter till registret.

Varje riksdagsledamot skall däremot enligt lagens 5 § till registret anmäla **övriga uppgifter om åtaganden och ekonomiska intressen, som enligt ledamotens bedömning omfattas av ett befogat allmänt intresse**. Sådana uppgifter anges på denna blankett, som skickas ifylld till kammarkansliet. Om det inte finns några uppgifter att anmäla, görs en anteckning om detta i registret.

Namn:

Valkrets:

Parti:

Jag har inga uppgifter att anmäla till registret

Jag önskar anmäla följande åtaganden och ekonomiska intressen: